

ΓΕ ΡΗΛ

Η

ΝΗΣΟΣ

ΚΑΛΥΜΝΟΣ

ΜΕΛΕΤΗ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΦΛΕΓΕΛ

Μέλους τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Συλλόγου

τῆς Ἐμπορικῆς Ἐξερευνησεως τῆς Ἀφρικῆς

Ἄδεια τοῦ Ἀὐτοκρ. Ἰπουργείου τῆς Δημοσίας

Ἐκπαιδεύσεως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΒΟΥΛΗ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1896

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

2987

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

Η
ΝΗΣΟΣ
ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Τῷ ἀγαθῷ κ. Κωνσταντίνῳ
Δημητρίῳ Καρροκουρῷ
δικηγόρῳ
μετὰ ἰνδύμων.
κ. Φιλίππου.

ΜΕΛΕΤΗ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΦΛΕΓΕΛ

Μελους τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Συλλόγου
τῆς Ἐμπορικῆς Ἐξερευνήσεως τῆς Ἀφρικῆς

Ἄδεια τοῦ Ἀυτοκρ. Ἐπουργείου τῆς Δημοσίας

Ἐκπαιδεύσεως

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1896

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΗ

ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ

ΑΝΘΙΜΩ ΤΩ Ζ'

ΤΩ ΑΠΟ ΛΕΡΟΥ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΚΑΙ ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Παναγιώτατε Πατριάρχα,

Πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμῶν νὰ καθυποβάλω τὰ ταπεινὰ σέβη μου τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, θεῖα χάριτι ἠξιώθην νὰ ἐκπληρώσω τὸν διάπυρον πόθον μου τοῦτον ἐν τῇ μικρᾷ Καλύμνῳ, ἀφ' οὗ ἡ Ὑμετέρα Παραγιότης, ὁ τέως Πανιερώτατος Μητροπολίτης Λέρον, Καλύμνου καὶ Ἀστυπάλαιας, ἐκλήθη εἰς τὸν θρόνον τῶν Χρυσσοστόμων καὶ Φωτίων.

Ἀλησμόνητοι εἶναι δι' ἐμὲ καὶ δι' ὄλους τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ μετὰσχωσιν αὐτῶν αἱ ἡμέραι τῆς ἐν Καλύμνῳ διαμονῆς τῆς Ὑμετέρας Παραγιότητος, ἀλησμόνητος ἢ ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀποχωρήσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Σωτήρος καὶ ἄλλοτε δοθεῖσα ὑπόσχεσις, ὅτι θὰ ἐνθυμῆσθε ἡμῶν καὶ μακρὰν ἐν τῇ βασιλευούσῃ.

Σωματικῶς μὲν ἐχωρισθημεν, ἀλλὰ πνευματικῶς ἡ Κάλυμνος διὰ παρτὸς συνεδέθη μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παραγιότητος καὶ ἐκ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας ταύτης ὀρμώμενος παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Παραγιότητα, ὅπως εὐμενῶς δεχθῇ τὴν ἀσθενῆ ταύτην περιγραφὴν τῆς μικρᾶς ρήσου τοῦ Ἰκαρίου Πελάγους, ἐξ ἧς ἐκλήθη νὰ διευθύνῃ τὴν Ὀλκίδα τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἐπικαλούμενος τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Παραγιότητος διατελῶ

εὐπειθέστατον ἐν Χριστῷ τέκνον Αὐτῆς

Ἐν Καλύμνῳ, τῇ 2 Μαρτίου 1895.

Κ. ΦΛΕΓΕΛ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΘΙΜΟΣ

ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,

Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐλλογιμώτατε κύριε Κ. Φλέγελ, τὴν περισπούδα-
στον ἡμῖν αὐτῆς Ἐλλογιμότητα ἐκ ψυχῆς εὐχόμεθα.
Ἄσμεναίτατα λαβόντες ἀνέγνωμεν μετὰ πολλοῦ τοῦ
πόθου τὸ ἀπὸ τῆς 2 μεσοῦντος μηνὸς ἐρίτιμον γράμμα
τῆς περιουστάτης ἡμῖν αὐτῆς Ἐλλογιμότητος, μεθ' ἧς
λίαν εὐαρέστους διήλθομεν ἐν Καλύμνῳ ἡμέρας, ὧν οὐ-
δέποτε ἐπιληθησόμεθα. Προθυμώτατα δ' ἀπαντῶντες,
πρώτιστα καὶ κατ' ἐξοχὴν διαβεβαιουμέθα περὶ τῆς
ἐξειδιασμένης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἣν διατρέφομεν πρὸς
τὴν περρωτισμένην αὐτῆς Ἐλλογιμότητα, ὡς τε μύστην
γνησιώτατον τῆς ἐπιστήμης καὶ ὡς ἐργάτην ἀκάματον
τῶν γραμμάτων. Πρὸς ἐνδειξιν δὲ καὶ ἐκδήλωσιν τῶν
πρὸς αὐτὴν ἀγαθῶν ἡμῶν αἰσθημάτων καὶ ἄκρας ἐκτι-
μήσεως, ἀσμένως λίαν ἀποδεχόμεθα τὴν εἰς ἡμᾶς ἀφιέ-
ρωσιν, ὡς ἐπιποθεῖ, τῆς ἐλληνικῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ
Καλύμνου πραγματείας αὐτῆς, ἣν προτίθεται προσεχῶς
τύποις ἐκδοῦναι. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ
Τυπογραφείῳ ἐκτύπωσις τοῦ πονήματος αὐτῆς τούτου
προθύμως γενήσεται ἀποδεκτὴ, ἐπειδὴ ὁμως πρὸς ἐκ-

δοσιν αὐτοῦ ἀναποδράστως ἀπαιτεῖται ἡ κανονικὴ ἄδεια τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἀνάγκη ἵνα πρότερον δι' ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἐνταῦθα ζητήσασα λάβῃ τὴν ἀπαραίτητον ταύτην ἄδειαν, ἥς ἄνευ οὐκ ἔστι κατάρξασθαι τῆς ἐκτυπώσεως. Ἀναμένοντες δ' οὐκ εἰς μακρὰν ἰδεῖν ἀναλάμπουσαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ φιλολογικῷ ὀρίζοντι τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐργασίαν τῆς πεφιλημένης ἡμῖν αὐτῆς Ἐλλογιμότητος, ἐπικαλούμεθα αὐτῇ καρτερίαν ἐν τῷ καλλινίκῳ τῶν γραμμάτων ἀγῶνι καὶ διατελοῦμεν μετὰ πλείστης ὅσης τιμῆς καὶ ἄκρας ὑπολήψεως.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, 1895 Μαρτίου 16

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ εὐχεται.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἰὼ βρότεια πράγματ', εὐτυχοῦντα μὲν
σχιᾶ τις ἂν πρέψειεν· εἰ δὲ δυστυχοί,
βολαίς ὑγρώσων σπόγγος ὤλεσεν γραφήν·
καὶ ταῦτ' ἐκείνων μᾶλλον οἰκτείρω πολύ.

Λίσχυλου Ἀγαμέμνων

(1327—30).

Μακρὰ σειρὰ νήσων καὶ νησιδίων μεταξὺ Ἰκαρίας καὶ
Ρόδου, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Νοτίων Σποράδων, σχηματίζει
εἶδος γεφύρας παραλλήλως τῇ πολυσχιδεῖ ἀκτῇ τῆς Μικρᾶς Ἀ-
σίας ἐκ βορειοδυτικῆς διευθύνσεως πρὸς νοτιοανατολικήν, τὸ δὲ
κέντρον τῆς σειρᾶς ταύτης κατέχει ἡ μεταξὺ Λέρου καὶ Κῶ κει-
μένη νήσος Κάλυμνος, ὀφείλουσα τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς ἐν πρώ-
τῃ σειρᾷ ἐπιρροαῖς ποσειδωνιακαῖς, ἐν δευτέρῃ δὲ μόνον ἡφαι-
στιακαῖς.

Αἱ τρεῖς παράλληλοι ὄροσειραὶ τῆς νήσου, σχηματίζουσαι
δύο μεγάλας κοιλάδας, συνίστανται ἐξ ἀσβεστολίθου καὶ ἐμπεριέ-
χουσι πλεῖστα σπήλαια, ἐξ ὧν τὰ μᾶλλον προσιτὰ χρησιμοποιοῦν-
ται ὑπὸ τῶν ποιμένων ὡς σταῦλοι διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγὰς
καὶ ὡς τυροκομεῖα. Ἐν τῶν ὀνομαστῶν αὐτῶν, τὸ λεγόμενον τῶν
ἐπτὰ παρθένων, προσέλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι κατὰ παράδοσιν
τινα, ἐπτὰ παρθένοι καταδιωκόμενα ὑπὸ πειρατῶν, προσέφυγον
ἐκεῖ καὶ, περιπλανηθεῖσαι ἐν τῷ σκότει, εὔρον τὸ πρόωρον τέλος
αὐτῶν, κεῖται δὲ ἐν τῷ ἀνατολικῷ τμήματι τῆς μέσης ὄροσειρᾶς
10 περίπου μέτρα ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους τῆς νοτίου κοιλάδος, ἐμ-
περιέχον πλὴν ὠραίων σταλακτιτῶν καὶ λεκάνην γλυκέος ὕδατος.
Ἡ δὲ κίσηρις, ἡ σχηματίζουσα παχέα στρώματα ἐν τοῖς κάτω
μέρεσι τῶν δύο πρὸς Ἀνατολὰς ἀνοιγομένων κοιλάδων, ἔχει ἀρ-

χὴν ἡφαιστιακὴν καὶ μετηνέχθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐν προϊστο-
ρικοῖς καιροῖς, ἐμπεριέχει δὲ πολλὰ χειροποιηθέντα κοιλάματα,
ὧν τὰ μείζονα μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος δυνάμεθα νὰ ἐκλά-
βωμεν ὡς ἐνδιαίτημα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ τὰ μείονα
εἶναι σιταποθῆκαι νέας ἐποχῆς. Ἐκ τῶν περίξ ἡφαιστειῶν τὸ τῆς
Θήρας καὶ τὸ τῆς Νισύρου ἐνεργοῦσι μέχρι νῦν, τὸ δὲ τῆς Πί-
τμου ἐσθέσθη πρὸ πολλοῦ, ἐπηρέασε δὲ ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς
Λέρου καὶ Καλύμνου, ἀφ' οὗ ἀνυψούμενον ἔβηκεν ἐν ἐπαισθητῶς
κεκλιμένη θέσει τὰ μέχρι τοῦδε ὀριζόντια στρώματα τῶν πε-
τρωμάτων.

Ἐν τῷ κυρίῳ σχεδίῳ αὐτῆς ἡ Κάλυμνος συνίσταται ἐκ
τριῶν ὑψηλῶν ὄροσειρῶν, σχηματιζουσῶν πληρὴν τινῶν μικρῶν ὀ-
ροπεδιῶν δύο μεγάλας κοιλάδας μετὰ διευθύνσεως βορειοδυτικῆς
πρὸς νοτιανατολικὴν, καὶ μακρᾶς ὄρεινῆς χειρσονήσου, ἐκπεμπο-
μένης ἐκ τῆς βορείου ὄροσειρᾶς μετὰ βορειοδυτικῆς διευθύνσεως
πρὸς τὴν Λέρον. Ἡ βόρειος ὄροσειρὰ μετὰ τῆς χειρσονήσου ἔχει
μῆκος σχεδὸν διπλοῦν ἐκείνου ἐκάστης τῶν δύο ἄλλων, δηλαδὴ
περίπου ἑνδεκα χιλιομέτρων. Ἡ μέση ὄροσειρὰ ἀναδεικνύει ἐν τῷ
ὄρει τοῦ προφήτου Ἡλίου τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς νήσου
μετὰ 750 μέτρων, ἡ δὲ βόρειος ὑψοῦται ἐν τῷ ὄρει τῆς Κυραψη-
λῆς μέχρι 650 μέτρων, ἡ δὲ νότιος ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μερσβιγλίου
μέχρι 550 μέτρων, ἐνῶ ἡ μακρὰ χειρσονήσος ἔχει τὰ ὄρη τῆς
Γαλατιανῆς μετὰ 720 μέτρων καὶ τῆς Συκάτης.

Ἡ μὲν βόρειος κοιλάς, τὸ λεγόμενον Βαθῦ, ἔχουσα στενὴν
τὴν εἴσοδον ἐν τῷ νοτιανατολικῷ μέρει ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκειται ὁ
πρὶν Βαθῦς, νῦν δὲ ἀμμόχωστος λιμὴν Ρίνα, ἐμπεριέχει ἐν τῷ
κάτω μέρει αὐτῆς πυκνὸν ἐλαιῶνα, ἐν ᾧ σχεδὸν ἐκάστη οἰκογέ-
νεια τῆς Καλύμνου ἀριθμεῖ δένδρα τινὰ ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῆς,
ὥσπερ καὶ τινὰς ὠραίους κήπους πλήρεις ἐσπεροειδῶν. Ἡ δὲ νό-
τιος κοιλάς διατέμνεται ἐν τῷ μέσῳ καὶ στενωτάτῳ μέρει αὐτῆς
ὑπὸ ὄρεινῳ ἐμβόλῳ, ἐκπεμπομένου ἐκ τῆς μέσης ὄροσειρᾶς καὶ
ἡρέμα ὑψουμένου αὐχένος, συνισταμένου πρὸς ἀνατολὰς ἐκ πα-
χέων στρωμάτων κισήρεως, εἰς δύο ἡμίση, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ
δυτικόν. Βορειοανατολικῶς δὲ τοῦ αὐχένος τούτου ἐγείρεται ἐπὶ

βράχου κρημνώδους ἐνωθέντος μετὰ τῆς μέσης ὄροσειρᾶς διὰ στενῆς δείρης, χωρισθέντος δι' αὐτῆς διὰ δύο γαλαδρῶν, τῆς Λαγκάδας καὶ τῆς ὀπισθεν Λαγκάδας, ἐγκαταλελειμμένη ἀκρόπολις μετὰ στεφάνου τειχῶν καὶ πύργων, τὸ λεγόμενον Κάστρον, καὶ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ, ἐν ὑψηλῇ πάντοτε ἀναλόγως θέσει, μαρμαίρει ἡ ἄνω πόλις, ἡ λεγομένη Χώρα, ἣς αἱ ἀρχαιότεραι οἰκίαι ἐπίσης καταρρέουσιν ἐγκαταλελειμμέναι ἕνεκα τοῦ δυσπροσίτου τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ διότι πᾶσα ἐνέργεια καὶ πᾶσα ζωὴ τείνει πρὸς τὴν κάτω πόλιν, τὴν παρὰ τὸν λιμένα Ποθαίαν, ὅπου πρὸ ἑξηκονταετίας μόλις εὕρισκετο καλύβη τις ἢ ἀποθήκη ἀνὰ μέσον βουρλῶν καὶ ροδοδάφνης.

Τὸ δυτικὸν ἡμισυ τῆς νοτίου κοιλάδος, ἀνοιγόμενον ἀμέσως πρὸς σημαντικὴν εὐρύτητα. ἐμπεριέχει ἐν τῷ ἄνω μέρει τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν «Δᾶμον» δηλαδὴ Δήμον ἢ κρινότητα, ἐν δὲ τῷ κάτω τὴν θέσιν, ἣτις νῦν λέγεται Ἐμπροσθινή. Ἡ θέσις αὕτη ἐγκλείει πολλὰ χωράφια διαφόρων διαστάσεων, πλήρη συκεῶν, αἵτινες μακρόθεν φαίνονται ὡς πυκνὸν δάσος, πρὸς τὸν αἰγιαλὸν δὲ καὶ κήπους πορτοκαλεῶν καὶ λεμονεῶν, ἐνῶ μία εὐρύκλαδος ὄρυς παρὰ τὸ ἐκκλησιδίου τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐνιαχοῦ δέ τινες μαυρίζουσαι κεραταὶ ἀναφαίνονται ὡς λείψανα πρὶν πλουσιωτέρας γλωριῶς. Μικρότερος καὶ ἀραιότερος ἐλαιὼν θάλλει παρὰ τὴν ἐκ τῆς Ἐμπροσθίνης θέσεως εἰς τὰς «Μυρτιακίς» ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν θέσιν Συκιᾶν ἀντικρυ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ κρημνώδους νησιδίου Τελένδου. Ἐπὶ τῆς νοτίου ὄροσειρᾶς ἐξαπλοῦται πρὸς νότον τῆς χώρας ὀροπέδιον μέτριον μὲν τὸ μέγεθος, εὐφορον δὲ, Ἄργος λεγόμενον.

Ἄνα πᾶσαν δὲ τὴν νῆσον εἶναι διεσκορπισμένα μικρὰ περιτετειχισμένα χωράφια, κατέχοντα συκέας καὶ ἐλαιάς, σπανιώτερον δὲ ἀμυγδαλέας καὶ βερυκοκέας, ὥσπερ καὶ ἀγροὶ ἐνίοτε μόνον ὀλίγων τετραγωνικῶν μέτρων ἐκτάσεως μέχρι σημαντικοῦ ὕψους ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν ὀρέων, τέλος δὲ καὶ ἀμπελῶνας παρὰ γόντας σταφύλια καὶ οἶνον ἐκλεκτῆς ποιότητος, ἀλλ' ἡ ποσότης δὲν ἀρκεῖ καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγεται μέγα ποσὸν νενοθευμένου Σαμίου καὶ Κυπρίου. Ἐκ τῆς πρασιᾶς ἀνακύπτουσι μικραὶ λευκαὶ

οικίαι, κατοικούμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον τὸ θέρος ἢ ἐν καιρῷ τῆς καλλιεργείας, ὠκοδόμηνται δὲ ἀνά τὴν νῆσον πολλὰ παρεκκλήσια ἐν ταῖς κοιλάσι καὶ ἐπὶ τῶν κορυφῶν ἐορτάζοντα πολὺ ζωηρῶς τὰς πανηγύρεις, ἰδίως τὸ τῆς Παναγίας Γαλατιανῆς ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους καὶ ἐν τῷ πλησίον μειοχίῳ ἐν τῇ θέσει Ἀργινῶντα. Ἐκτὸς τοῦ ἐξ 20 οἰκιῶν συνοικισμοῦ τοῦ Ἐμποριοῦ καὶ τῶν ἔτι μικροτέρων τῶν Τοίγων, τῶν Σκαλίων, τῶν Ἀργινωντῶν, τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαθέος, ὡσπερ καὶ τῶν νησιδίων Ψερήμου καὶ Τελένδου, ἐκτὸς τῶν ἀνά πᾶσαν τὴν νῆσον μεμονωμένων οἰκιῶν, οἱ κάτοικοι μένουσιν ἐν ταῖς δυσὶ πόλεσι Χώρα μετὰ 5000 καὶ Ποθαίᾳ μετὰ 9000 ψυχῶν, αἵτινες διιστάμεναι ἀλλήλων ἐν τοῖς κέντροις αὐτῶν καὶ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ δύο περίπου χιλιόμετρα, σχηματίζουσιν ἕνα καὶ μόνον δῆμον. Ἡ ἔδρα δὲ τῶν ἀρχῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν, ὡσπερ καὶ τοῦ ἐμπορίου, εὐρίσκεται ἀφ' ἱκανοῦ ἤδη καιροῦ ἐν Ποθαίᾳ.

Πολυάριθμα νησιδία περικυκλοῦσι τὴν Κάλυμνον, βορειοδυτικῶς ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Λέρου τὰ Γλαρονήσια, δυτικῶς ὁ Καλαβρός παρὰ τὸν Ἐμπορεῖον ἢ Τέλενδος καὶ ἡ Ἁγία Κυριακὴ, πρὸς νότον ἡ Νερά καὶ ὁ Ἅγιος Νικόλαος, βορειανατολικῶς τὸ Γαίδουρονῆσι μετὰ δύο μικροτέρων, τελευταίως δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Κῶ ἢ Πλάτῃ καὶ ἡ Ψερήμος. Ἐπὶ τοῦ Καλαβροῦ καὶ τῆς Τελένδου καλλιεργεῖται ὀλίγη κριθή, ἡ Ψερήμος εἶναι εὐφορωτάτη καὶ ἐμπεριέχει μετόχιον, ἐνῶ τὰ λοιπὰ νησιδία παράγουσι μόνον γόρτα διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἴγας καὶ θάμνους διὰ τοῦς κλιβάνους. Τὰ δὲ κυριώτερα ἀκρωτήρια εἶναι τὰ Πιταριδία ἄντικρυ τῆς Λέρου, ἔπειτα Κεφάλαια, Καστέλλι, Τράχιλας, ἄλλη Κεφάλαια, Ἁγίου Γεωργίου, Πρίωνας, Χοιρομύτη, Χαλὴ, Κυραψηλῆς καὶ Ἀτσιπᾶς. Οἱ δὲ κυριώτεροι κόλποι καὶ λιμένες οἱ ἐξῆς· Ἐμπορεῖος, Ἀργινῶντα, Λινάρια, Καντοῦνι, Πιθάρια, Βλυγάδια, Ποθαίᾳ, Κατσοῦνι, Ρίνα, Θρασσῶντα, Πεζῶντα, Ἀλμυραῖς, Παλαιονήσου, Συκάτης καὶ Πετρῶντα. Τὸ κλίμα τῆς Καλύμνου εἶναι ὑγιεινότατον καὶ εὐκραές, τὸ θέρος δροσερόν, ὁ χειμῶν μαλακός, τὸ δὲ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον, ὄντα πολὺ εὐάρεστα, διαρκοῦσιν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Καλύμνου, οὓς ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ἦσαν Κᾶρες, τὸ αὐτὸ ἔθνος ὅπερ κατῴκει καὶ τὰς γείτονας νήσους καὶ τὴν ἀντικρυ ἀκτὴν τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν μέχρι σήμερον Καρίαν λεγομένην. Περὶ τὸ ἔτος 1000 πρὸ Χριστοῦ ἡ Δωρική φυλὴ ἤρξατο τῶν ἀξιοσημειώτων πορειῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Ἑρακλειδῶν. Ἐκ τῶν τραχέων ὁρέων τῆς μέσης Ἑλλάδος ὁρμώμενοι κατέσχον, ἰδρύοντες κράτη, τὸ μέγιστον μέρος τῆς Πελοποννήσου, τὴν Κρήτην, τὰς νοτίους Κυκλάδας καὶ Σποράδας, ὡσπερ καὶ τὴν ἀντικρυ νοτιανατολικὴν γωνίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ πλέον πρὸς βορρᾶν κειμένη τῶν Σποράδων, ἥτις κατωκλήθη ὑπὸ Δωριέων, ἦν ἡ Κάλυμνος ἐν ᾗ ἡ παρακειμένη Λέρος ἔλαχε τοῖς Ἴωσιν. Ἡ Δωρική διάλεκτος τῶν κατοικούντων τῆς Καλύμνου ἀποδεικνύεται διὰ πολυαριθμῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον ἐν τισὶ λέξεσιν, ὡσπερ ὁ Δᾶμος ἀντὶ Δῆμος καὶ τὰ γὰ ἀντὶ ἐδῶ.

Ὁ περὶ Τροίας ἀγὼν εἶναι γνωστός εἰς τὴν οἰκουμένην χάριν τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' ὅ,τι ἐγένετο ἐν Τροίᾳ ἐπανελαμβάνετο ἐν τῷ αἰῶνι τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν προκειμένων νήσων πολλαχοῦ. Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει (Ἰλιάς Β' 76—29) ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νεῶν τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν Τροίαν τὴν νῆσον Κάλυμνον καὶ τὴν γείτονα Λέρον ὑπὸ τὸ ὄνομα νῆσοι Κάλυδναι. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν υἱῶν τοῦ Ἑρακλείδου Θεσσαλοῦ, τοῦ Φειδίππου καὶ τοῦ Ἀντίφου, αἱ νῆσοι Κάλυδναι μετὰ τῆς Κῶ, Νισύρου, Καρπάθου καὶ Κάσσου ἔστειλαν σημαντικὴν πολεμικὴν δύναμιν, δηλαδὴ 30 πλοῖα εἰς τὴν Τροίαν, ἐνῶ ἡ ἀντικρυ ἀκτὴ ἔμεινεν ἔτι πολὺν καιρὸν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἰθαγενῶν. Τρανὸν ἀπόδειγμα ἀποικισμοῦ Ἀργείων Δωριέων ὑπάρχει τὸ ὄνομα Ἄργος σωζόμενον μέχρι τῆς σήμερον ἐν τοποθεσίαις τῆς Καλύμνου καὶ Νισύρου, ὅπου διαβάντες διὰ τῆς Ρόδου μετανέστησαν Ἐπιδαύριοι, Τροιζῆνιοι καὶ Ἀργεῖοι!

1. Ἄλλ' οὐ μόνον ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Ὀμήρου, ἐπίσης ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κλασικοῦ βίου, ὡσπερ ἀνὰ μεγάλῃν περίοδον ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἡ Κάλυμνος ἦν σημαντικὴ, ὅπως ταῦτο ἀποδεικνύουσιν αἱ διατηρηθεῖσαι ἀρχαιοτήτες.

Μετὰ τὰ ἐν τῇ κισήρει ἐνδiciaitήματα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου τὰ τείχη τῆς Καστέλλας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαθέος, ὡς-περ καὶ αἱ λεγόμεναι φυλακαὶ παρὰ τὴν Ρίνα, εἶναι ἀναμφιβό-λως τὰ πρῶτα κατὰ καιρὸν μνημεῖα ἀνθρωπίνης δραστηριότητος ἐν Καλύμνῳ, προέρχονται δὲ ἐκ τῶν προελληνικῶν κατοίκων. Ὑπεράνω τοῦ μετοχίου τῆς Κυραψηλῆς, ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος τοῦ Βαθέος, ἐξ ἴσου μακρὰν ἀπὸ τὰ Τεμένια καὶ τὴν Ρίνα, ἐγείρονται τὰ κυκλοιδῆ πανάρχαια τείχη τῆς Καστέλλας καὶ δὴ ἐπὶ δύο πλησίον ἀλλήλοις τόπων βραχῶδους λόφου, ὕψουμένου περίπου 200 μέτρα ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους τῆς κοιλάδος. Ἡ διά-μετρος ἐκάστου τῶν δύο τειχισμάτων τούτων μετρεῖ περίπου 80 μέτρα, τὸ μὲν κατώτερον ἐξ αὐτῶν συντετρήρηται καλῶς σχεδὸν πανταχοῦ, τὸ δὲ ἀνώτερον μόνον εἰς ὀλίγα μέρη. Τὰ τείχη ταῦτα ἔχουσιν ἔτι τὴν ιδιότητα, ὅτι πρὸς τὰ ἔσω μὲν σχηματίζουσι γραμμὴν κάθετον, πρὸς τὰ ἔξω δὲ ~~καρπύονται~~ πρὸς τὴν βᾶσιν, ἀπολήγοντα εἰς γείσον κατὰ τὴν κορυφὴν. Ὁ ἀνώτερος τῶν δύο κύκλων ἐμπεριέχει ἐνιαχοῦ πέτρας κολοσσιαίας, τὸ ὕψος δὲ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου δὲν υπερβαίνει τὰ δύο μέτρα. Αἱ δὲ λεγόμεναι φυλακαὶ παρὰ τὴν Ρίνα, ὑπεράνω τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου συνοικισμοῦ, ᾧ ἠκολούθητε τοιοῦτο βυζαντινῆς ἐποχῆς, εἶναι δύο κτίρια ἐξ ὑπερμεγέθων λίθων, μετροῦντα 3 μέτρα κατὰ μῆκος, ἔχοντα δὲ ἀνὰ μίαν θύραν. Πολὺ ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ ἐν τῷ Δάμῳ λατομεῖα μετὰ τάρου λελαξευμένου ἐκ τοῦ συμπαγοῦς βράχου, μετροῦντος δὲ ἔσωθεν 3 μέτρα τὸ μῆκος καὶ δύο τὸ πλάτος. Ἐξετάσωμεν ἤδη τὸ παρὰ τὸν Ἐμπορεῖον ἀρχαῖον φρούριον, ὅπερ κοινῶς λέγεται «τὸ Καστρί».

Ἡ μακρὰ ὄρεινὴ χερσόνησος, ἣν ἐκπέμπει ἡ βόρειος ὄροσειρὰ τῆς Καλύμνου βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν Λέρον, ὕψουμένη ἐν τῇ κορυφῇ τῆς Γαλατιανῆς μέχρις 720 μέτρων ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, συνίσταται, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα ἄλλα ὄρη τῆς νήσου, ἐξ ἀσβεστολίθου, σχηματίσαντος πολλὰ καὶ μεγάλα σπήλαια, αἱ δὲ βροχαὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν αἰῶνων ἐπέχυσαν τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων διὰ γῶματος γονιμωτάτου ἀποτελέσασαι σειρὰν λόφων 250 περίπου μέτρων τὸ ὕψος, προσκεκολλημένων πρὸς τὰ ὑψηλά

ὄρη, συμπαρασύρασαι δὲ συνάμα βράχους διαφόρων διαστάσεων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν λόφων. Εἰς τὰ ἔτη τῆς σπορᾶς ἢ κριθῆ εὐδοκιμεῖ ἐδῶ ἐκτάκτως, εἰς τὰ ἔτη δὲ τῆς βοσκῆς ποιμαίνονται πρόβατα καὶ αἴγες, αἱ δὲ μέλισσαι συλλέγουσιν ἐκ τοῦ θυμαρίου καὶ ἄλλων ὀρεινῶν βοτάνων τὸ περίφημον μέλι, ἐμφωλεύουσι δὲ πολυάριθμοι πέρδικες καὶ γλαῦκες. Πλὴν τῶν λόφων τούτων ἡ ὄροσειρὰ ἐκπέμπει ἐν μικροῖς διαστήμασι διακλαδώσεις πρὸς τὴν θάλασσαν, ὧν ἡ μία καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Κεφάλαια, ἀνατολικῶς δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ ἀντικρυ τοῦ νησιδίου Καλαβροῦ ἐξαπλοῦται ἡ μικρὰ πεδιάς τοῦ Ἐμπορευοῦ μετὰ 20 περίπου οἰκίσκων.

Ἐκεῖ ὅπου ἡ κρημνώδης ὄροσειρὰ σχηματίζει ὑπεράνω τοῦ Ἐμπορευοῦ πυραμίδα, ἐκπέμπουσιν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἀνά μίαν πτέρυγα ὁμοίου ὕψους καὶ μήκους, κρύπτεται ἐν τῇ πτυχῇ μετὰ τῆς πυραμίδος καὶ τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος ἐν ὕψει 22 περίπου ποδῶν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης ὀγκλήρον φρούριον προομηρικῆς ἐποχῆς τὸ λεγόμενον «Καστρί». Πλησιάζομεν αὐτὸ πλαγίως ἐκ δυσμῶν παρὰ δύο σπήλαια, ἐξ ὧν τὸ ἕτερον, μᾶλλον προσιτὸν, χρησιμεύει εἰς τοὺς ποιμένας ὡς τυροκομεῖον, εἰσερχόμεθα διὰ πύλης ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου τὸ πλάτος, πλαγίως κειμένης πρὸς τὸν κύριον ἄξονα τοῦ φρουρίου καὶ ἀγοῦσης εἰς πυλῶνα κατὰ τι πλατύτερον μετὰ ἑδρας διὰ τὸν θυρωρὸν, ὅλα λελαξευμένα ἐκ τοῦ συμπαγοῦς βράχου, ὕψουμένου ὑπεράνω τοῦ κατωφλίου τῆς πύλης ἔτι 10 μέτρα καὶ φέροντος τετράγωνον πύργον, ἐκ κυκλωπέων τειχῶν συνιστάμενον. Ἐκ τοῦ πυλῶνος καταβαίνομεν εἰς διαμέρισμα βαθύτερον 100 περίπου τετραγωνικῶν μέτρων, ἀποκεκλεισμένον ἔσωθεν μὲν, ὅπως καὶ σύνολον τὸ φρούριον, ὑπὸ γιγαντιαίων κρημνῶν, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ κυκλωπέου τείχους 17 περίπου μέτρων τὸ μήκος. Ἐν τῷ δυτικῷ δὲ μέρει τοῦ διαμερίσματος τούτου ὁ κρημνὸς ἔτι ὑπελαξεύθη πρὸς τὰ κάτω, δεικνύων δύο τετραγώνους ὁπὰς πρὸς ὑποδοχὴν ξυλίνων δοκῶν ἐν ὕψει δύο μέτρων ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, ἀνατολικῶς δὲ εὐρίσκεται μέγα καὶ ὑψολότατον σπήλαιον ἐν τῷ βάθει τῆς πτυχῆς τοῦ ὄρους ἱκανὸν νὰ δέχηται τὰ ποιμνία τοῦ δυνάστου.

Ἐκ τοῦ πυλῶνος ἤγόν ποτε κλίμακες, λελαξευμένοι ἐν τῷ βράχῳ πρὸς τὰ κάτω, ὡσπερ καὶ πρὸς τὸ ἄνω διαμέρισμα τοῦ φρουρίου, καταστραφεῖσαι νῦν ὀλοτελῶς ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἐκτὸς κολοσσαίου ὀγκολίθου μετὰ 5 βαθμίδων, ὅστις ἀνετράπη ὑπὸ παρακειμένου βράχου, ἀποσπασθέντος ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ κριμοῦ διὰ τῆς ὀργῆς τῶν χειμερινῶν βροχῶν. Δέον νὰ ἀναρριχώμεθα νῦν διὰ λαβυρίνθου βράχων καὶ θαλερῶν θάμνων, διασπῶντες τὰ δίκτυα μεγάλων ἀραχνῶν, διὰ νὰ ἀναβαίνωμεν εἰς τὸ ἄνω καὶ κύριον διαμέρισμα τοῦ φρουρίου, ἔχον 35 μέτρα τὸ μήκος καὶ 17 τὸ πλάτος. Τὸ σχεδὸν ἐπίπεδον διαμέρισμα τοῦτο ἐμπεριέχει ἐν τῇ βορειανατολικῇ γωνίᾳ πιθοειδῆ δεξαμενὴν μετὰ τετραγώνου ὀπῆς, ἄλλο μικρότερον ὑπόγειον καὶ ἐλαιοτριβεῖον ἐκ μονολίθου ἀνοικτοῦ χρώματος καὶ ὠραίου σχήματος, δηλ. περιστώσι δύο κύκλους, ὧν ἡ διάμετρος ἔχει ἡμισυ μέτρον, ἐν ᾧ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος αὐτῶν ἔχει 5 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, συνέρχονται δὲ οἱ κύκλοι εἰς στόμιον κατὰ τι βαθύτερον καὶ πλατύτερον, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐποποθετεῖτο τὸ διὰ τὸ ἔλαιον ἀγγεῖον. Ἐντεῦθεν δὲ πρὸς δυσμὰς φαίνονται καὶ θεμέλια οἰκιῶν καὶ ἀποθηκῶν. Ἐνῶ τὸ κάτω διαμέρισμα κεῖται ἀνατολικῶς τοῦ πύργου, τὸ ἄνω παρεκτείνεται διὰ τοῦ ἑνὸς τρίτου ἀνατολικῶς, διὰ δὲ τῶν δύο λοιπῶν τρίτων ὀυτικῶς τοῦ αὐτοῦ πύργου, ὅστις οὕτω δεσπόζει ὅλου τοῦ φρουρίου. Καὶ τὸ ἄνω διαμέρισμα ἔσωθεν, δηλαδὴ βορείως φύσει πέφρακται ὑπὸ τῶν κολοσσαίων κρημνῶν, ἔξωθεν δὲ, δηλαδὴ πρὸς νότον, ὑπὸ κυκλωπέιου τείγους, σχηματίζοντος νοτιοδυτικῶς γωνίαν, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἀπολήγοντος εἰς τὸν βράχον τὸν φέροντα τὸν πύργον.

Ὀλίγαι βαθμίδες ἐν τῷ συμπαγεῖ βράχῳ ἄγουσιν ἐκ τοῦ ἄνω διαμερίσματος εἰς τὸν τετράγωνον πύργον, οὔτινος ἐκάστη πλευρὰ μετρεῖ 6 μέτρα, τὸ δὲ ὕψος σώζεται μόνον μέχρι τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων, τοῦ λοιποῦ ὑπὸ δυνάμεων τῆς φύσεως καταρριφθέντος εἰς τὴν ἄβυσσον, ἐξ οὔ κατεστράφη καὶ ἡ ὀροφή τοῦ πύργου πυλῶνος μετὰ τῆς πύλης· ὁ δὲ πύργος ὀκοδόμηται τόσον ἰσχυρῶς, αἱ πέτραι ἐξ ὧν συνίστανται τὰ τεῖχη αὐτοῦ εἶναι τόσον ὀγκώδεις, ὥστε τὸ κάτω μέρος ὅλων τῶν τεσσάρων πλευρῶν καὶ

δὴ καὶ ἡ θύρα, ἔχουσα ἐνὸς μέτρου πλάτος, σώζονται καὶ νῦν. Οἱ ὀγκόλιθοι τῶν τειχῶν τοῦ πύργου κατὰ τι μείζονες ἢ ἐκεῖνοι τῶν δύο ἀμυντικῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, σχηματίζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραλληλόγραμμα, ἀλλὰ καὶ κύβους, ἔνιοι δὲ, καὶ δὴ οἱ μεγαλείτεροι καὶ οἱ μικρότεροι, ἔχουσι σχῆμα ἀκανόνιστον· ἐκεῖνους δὲν ἤθελον νὰ σχίτωσιν, οὗτοι ἐχρησίμευσαν πρὸς πλήρωσιν τῶν ὀπῶν. Εἶναι τεχνικῶς λελαξευμένοι καὶ προσηροσμένοι ἀλλήλους χωρὶς ἔχρους ἀσβέστου, ὡς εἶναι τὸ ἰδιάζον τῶν κυκλωπέων καὶ ἄλλων ἀρχαίων τειχῶν. Ἐκ τοῦ πύργου ἀπολαύει τις λαμπρὰς ἀπόψεως εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἐμπορευοῦ μετὰ τῶν νησιδίων Καλαβροῦ καὶ Τελένδου, ὡσπερ καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Καλύμνου μετὰ τοῦ κωνοειδοῦς ἀκρωτηρίου τοῦ Καστελλίου, φέροντος τὰ ἐρείπια βυζαντινοῦ φρουρίου καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κεφάλας, πέραν τοῦ ὁποίου μαρμαίρει τὸ κυανοῦν Ἰκάριον πέλαγος μετὰ τῶν νήσων Λεβένθου, Κυνάρου καὶ Ἀμοργοῦ. Μαγευτικὴ εἰκὼν, ἀλλὰ τί μόνωσις, τί σιγή! Ἀντὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν ἐκστρατευσάντων κατὰ Κερῶν καὶ Τρώων, ἀράχαι καὶ μέλισσαι καὶ σαῦραι, κληρονόμοι τοῦ ἀνθρωπίνου μεγαλείου.

Ἄλλὰ καὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ βίου μετεἶγεν ἡ Κάλυμνος ὑποτελῆς οὔσα εἰς τὴν ἐπὶ Μαυρωλοῦ καὶ Ἀρτεμισίας ἀκμάσασαν Ἀλικαρνασσὸν, κατὰ βαθμὸν οὐ μικρὸν, ὅπερ ἀποδεικνύουσιν οὐ μόνον τὰ χρυσᾶ κοσμήματα, ἅτινα ἔφερον εἰς φῶς ὁ Καλύμνιος Ἰωάννης Σκόνης καὶ ὁ Ἀγγλος ἀρχαιολόγος Κάρολος Νεύτων ἐκ τῶν τάφων τοῦ Δάμου καὶ τὰ ὅποια νῦν ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν ἀγγλαϊσμάτων τοῦ ἐν Λονδίῳ Βρεττανικοῦ μουσείου, ἀλλὰ καὶ πολυάριθμα ἐρείπια· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν τὸ ἐξ ὠραίων λελαξευμένων πετρῶν ἐγερθὲν κρηπίδωμα μεγάλης πλατείας εἰς τὴν θέσιν Ἐμπολας τῆς κοιλάδος τοῦ Βαθείος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο ναὸς μεταβληθεὶς ἔπειτα εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾧ νῦν ἐν γωνίᾳ τινὶ κρύπτεται παρεκκλήσιον τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, εἶτα τὰ εἰς οἰκοδομὴν παρεκκλησίου τοῦ Χριστοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ μεταχειρισθέντα λείψανα ὠραίου ναοῦ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος, ρυθμοῦ Ἰωνικοῦ, πλησίον τῆς Χώρας, μεταβληθέντος κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Με-

γάλου εἰς Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλα. Ἐπὶ τοῦ αὐχένου τοῦ χωρίζοντος τὴν νότιον κοιλάδα εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν ἡμισυ, ἴσταται ἐπὶ ἰδιωτικοῦ χωραφίου περιτετειχισμένον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος παρεκκλήσιον τοῦ Χριστοῦ μετ' ἄλλου μικροτέρου, προσκεκολλημένου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Μετὰ λύπης παρατηροῦμεν, ὅτι στῦλοι, τεμάχια ὠραίου γείσου καὶ πλάκες μετ' ἐπιγραφῶν μετεχειρίσθησαν πρὸς ἀνοικοδομὴν αὐτοῦ· καὶ ὁμοίως τοῦτο ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πολλὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος ἐχρησιμοποιήθησαν ἐπίσης πρὸς ἀνοικοδομὴν τῆς ἐν τῇ Χώρα μητροπόλεως, ἐγκαινιασθείσης πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, τῷ 1794. Εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχουσιν ἐντετειχισμέναι δύο πλάκες, ἡ μὲν κάτω μεγαλειτέρα μετὰ μακρᾶς καὶ λεπτῆς ἐπιγραφῆς, ἡ δὲ ἄνω μικροτέρα μετὰ τῆς ἐξῆς βραχυτέρας ἐπιγραφῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Δῆμος Καλυμνίων

Ἐτίμασε τὸν ἱερέα τοῦ

προκαθηγεμόνος Θεοῦ Ἀπόλλωνος

Τιβέριον Κλαύδιον Δικαστοφῶντα

τὸν ἑαυτοῦ Πάτρωνα καὶ εὐεργέταν

Δις στεφανηφορήσαντα

Καὶ ἀνιερώσαντα χωρία

τῷ Θεῷ.

Ὅπως τότε ἀριέρωσαν τοῖς θεοῖς χωρία, οὕτω καὶ νῦν τοῖς ἁγίοις καὶ τῇ Παναγίᾳ, τὰ λεγόμενα μετόχια, ὡς τὸ τῆς Κυραψηλῆς ἐν Βαθει, τὸ τῆς Παναγίας Γαλατιανῆς ἐν Ἀργεινώντοις, τὰ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἐν τῷ Δάμῳ καὶ ἐν τῇ ἐμπροσθι-νῇ θέσει, τὸ τῆς Παναγίας Ψερημιωτίσσης ἐν τῷ νησιδίῳ Ψε-ρήμου, τὰ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς τῶν 12 Ἀποστόλων καὶ τοῦ Θεολόγου ἐν Ἀργεὶ καὶ τὸ τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐπίσης ἐν Ἀργεὶ ἐνοικιαζόμενα καὶ καλλιεργούμενα ὑπὸ ἱερέων καὶ ἱερομονά-χων πληροπόντων τὸ ἐνοίκιον τῇ κοινότητι.

Ὀλίγον τι ἀνατολικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος ἔκειτο θέατρον, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ νεωστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Νικολάου

Γαλανοῦ εὐρεθεῖτα ἐπιγραφὴ, ἧς ἡ μακρὰ πλάξ ἐφηρμόσθη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς παρὰ τὸ νεκροταφεῖον ἐγειρομένης ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν.

Εὐτελιστράτη Ἀρατίωνος, γυνὰ δὲ Ἀρατοκρίτου

Ἀνέθηκε τὸ θέατρον Ἀπόλλωνι Δαλλῶ καὶ τῷ Δάμῳ.

Παρὰ τὴν Ρίνα καὶ εἰς τὰ Τεμένια, εἰς τὰ ἀντίθετα ἄκρα τῆς κοιλάδος τοῦ Βαθέος, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ ἐμπροσθιῇ θέσει εὐρίσκονται ἐπίσης ἴχνη συνοικισμοῦ κλασικῆς ἐποχῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ νοτίῳ τοίχῳ τῆς ἐν Ποθαίᾳ ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ σώζεται ἐντετειχιτισμένον ἀρχαῖον ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον, ὡσαύτως ἐν Ποθαίᾳ τεμάχιον κομποῦ γείτου ἐν τῇ πύλῃ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀναγνώστου Ἀλεξιάδου, κιονόκρανον ἀρχαίου δωρικοῦ ρυθμοῦ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Θεοφίλου Παπαμιχαήλ, ἄλλο μέγα κιονόκρανον παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας Γαλατοῦ, πλησίον τῆς Χώρας καὶ ἄλλα ἄλλαχού.

Πολυάριθμα ὑπάρχουσιν ἐπίσης τὰ εἰρεῖπια Βυζαντινῆς καὶ φραγκικῆς ἐποχῆς. Ἐκεῖνη μὲν ἀνήκousι λειψάνα μεγάλης Ἐκκλησίας παρὰ τὸ ἐν τῷ βορείῳ μέρει ἀνεγειρόμενον δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ποθαίᾳ, καὶ κατὰ ὠραιότατον σχέδιον ἀνοικοδομηθεῖτα, ἀξιώτατη ἐπιδιορθώτως ἐκκλησίᾳ τῶν 12 Ἀποστόλων ἐν Ἀργεῖ, μετὰ ἰχνῶν ζωγραφικῶν ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ ἀρχαίου βωμοῦ ὡς ἀγίας τραπέζης, κατὰ τὴν παράδοσιν ἔργον τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου, ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Πάτρῳ μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὰ εἰρεῖπια τριῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν, οἰκιῶν καὶ θόλων, ἐγκλειόντων τάφους περὶ τὸ συνοικισμοῦ τῆς Τελένδου, τὸ ἐν ἀποκρήμνῳ μέρει τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ νησιδίου κείμενον παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, τὰ τεῖχη τοῦ Καττελλίου μετὰ λειψάνων οἰκιῶν καὶ δεξαμενῶν ἀνά τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Καλύμνου μετὰ τὴν Συκέας καὶ Ἀργεινιωντῶν, ἡ μεγαλοπρεπὴς τριτυπόστατος ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου κρηπιδώματος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαθέος, ὡσπερ πολλαὶ ἐκκλησῖαι καὶ οἰκίαι παρὰ τὴν Ρίνα, ταύτη δὲ τὰ τεῖχη τῶν φρουριῶν Κάστρου καὶ Πέρα Κάστρου ἐν τῇ νοτίῳ κοιλάδι μετὰ λειψάνων παρεκκλησιῶν, οἰκιῶν καὶ δεξαμενῶν. Μετὰ τῶν ἀρχαιοτάτων μνη-

μείων τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ἢ παράδοσις συνδέει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου χριστιανοῦ αὐτοκράτορος ἀγίου Κωνσταντίνου, μετὰ δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν Τελένδῳ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ ἀντικρῦ ἐν Καλύμνῳ Καστελλίου, χωρισθέντων διὰ στενοῦ, ἀλλὰ βαθέος πορθμοῦ, τὰς αἰθερίας σικιάς δύο βασιλοπούλων βασιανιζομένων ὑπὸ ἔρωτος δυσέρωτος. Παρὰ τῷ Ἁγίῳ Κωνσταντίνῳ πρὸ θοετίας εὐρέθησαν καὶ πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα τὰ λεγόμενα Κωνσταντινάτα, ἃ ἡ βροχὴ κατεκύλισε, τοῦ ἀγγείου, ὅπερ περιέκλεισεν αὐτὰ, διαρραγέντος· τὸ παρὰ τοὺς 12 Ἀποστόλους ἐν τῷ Ἄργει χαμηλὸν παρεκκλήσιον τῆς Κυρᾶς κατέχει δεξιόθεν τῆς θύρας ἀνάγλυφον καθιζομένου λέοντος, ἔνδον εἰς τοὺς τοίχους ζωγραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουσι δύο γυναικεῖαι κεφαλαὶ καὶ ἄγγελος μεγάλης καλλονῆς καὶ ἀναλόγως ἀρχαίας ἐποχῆς.

Τὸ Κάστρον εἶναι ἡ κυρίως ἀκρόπολις τῆς νεωτέρας Καλύμνου. Προσκολληθεῖσα πρὸς τὴν μέσσην ὄρσειράν διὰ στενοῦ αὐχένος, χωρισθεῖσα δὲ διὰ χαραδρῶν ἀγρίων, ὧν ἡ δυτικὴ ἄγει διὰ ζυγοῦ πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βαθέος, καθορῶσα δὲ εἰς τὴν νότιον κοιλάδα, ἡ περιτειχισμένη ἀκρόπολις αὕτη ἔχει μόνον μίαν πρόσσodon ἐκ νότου μετὰ πύλης πλαγίως πρὸς τὸν κύριον ἄξονα τοῦ φρουρίου κειμένης. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι κατὰ τι μεγαλειτέρα ἐκείνης τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀκροπόλεως καὶ σφόδρα ὑποκλινῆς πρὸς νότον, οἱ δὲ κρημοὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀποτομότητα ὑψηλότεροι τῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς. Τεῖχος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλῶς συντετηρημένον μετὰ τετραγώνων πύργων, πολεμιστρῶν καὶ ἐπάλξεων, περιστέφει τὸν βράχον, ἔχον ὕψος ἀπὸ τριῶν μέχρις ἑπτὰ μέτρων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ βράχου, ᾧ προσκολλᾶται ἐνιαχοῦ ἀναρῦονται συκεαὶ καὶ θάμνοι ἐκ τῶν ὀπῶν τοῦ τεύχους, ἐν ἐνὶ δὲ τῶν πύργων τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εἶναι ἐντετειχιζόμενα δύο φραγκικὰ οἰκόσημα, τὸ ἕτερον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν ἐντὸς πλαϊτίου ἐκ κιτρίνης πέτρας, ἀνά δύο μεγάλων δεξαμενῶν, ἔχουσιν σχῆμα παραλληλόγραμμον καὶ ἀπερχουσιν μετὰ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων τῇ ἄνω πόλει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ, τὰ δὲ ἀνώτερα τῶν οἰκοσήμεων τῶν δεξαμενῶν

ἀφήρηνται ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπου. Ὅλη ἡ μεγάλη καὶ ἀνήφορος ἐπιφάνεια γέμει καταπεπτωκυῶν ἢ καταπιπτουτῶν οἰκιῶν καὶ παρεκκλησιῶν, ἐξ ὧν μόνον ὀλίγα τινὰ συντηροῦνται ὑπὸ εὐλαβῶν γυναικῶν, μὴ ἀρινουτῶν νὰ σβεννύηται τὸ ἔλαιον τῶν λαμπάδων ἐνώπιον τῶν ὀλίγων καὶ ἀπλῶν εἰκόνων. Ὑπάρχουσιν ἔτι γέροντες καὶ γραῖαι, οἵτινες ἐνθυμοῦνται, ὅτι ἐπέρασαν τὰ ἔτη τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας ἐκεῖ ἐπάνω ἀνά τοὺς ἄλλοτε πλήρεις ἐξωτερικῶν κινδύνων καιροὺς, ὅτε ἐν ὠρισμέναις τοποθεσίαις, οἷαι τὸ Μιροβίγλιον, αἱ Βίγλαις καὶ τὸ ὄρος τοῦ προφήτου Ἑλίου σκοποὶ ἐσκόπουσαν πρὸς πρόληψιν τῶν ἐκ τῶν πειρατῶν κινδύνων, ὅτε ἡ μόνη βαρεῖα σιδηρᾶ πύλη πᾶσαν νύκτα ἐκλείετο τακτικῶς.

Τὸ ἐπάγγελμα τῆς πειρατείας ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ, λίαν ἐπικίνδυνον καὶ ἀπροσοδόφορον καὶ διὰ τοῦτο ὁσημέραι ὀλιγόστευεν, μέχρις οὗ περὶ τὸν καιρὸν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐξηφανίσθη. Τοῦ κινδύνου ὀλιγοστεύοντος, οἱ τῆς ἀκροπόλεως κάτοικοι εὕρισκον πολὺ κοπιαστικὸν τὸ νὰ κατοικῶσι τότεν ὕψηλά. Ἦδη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξαντό τινες τῶν εὐπορωτέρων καὶ τολμηροτέρων νὰ κτίζωσιν οἰκίας εἰς τὰς ὑψικτείας τῆς ἀκροπόλεως, παρ' αὐτὴν τὴν ἀνοδὸν, ἄλλοι ἠκολούθουν καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον ἐκτίσθη ἡ χώρα, κατοικουμένη νῦν ὑπὸ πέντε περίπου χιλιάδων κατοίκων, ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τριῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν, τῆς Παναγίας, ἣτις καὶ εἶναι μητρόπολις εἰς τὴν συνοικίαν τὰ Τσίκουδα, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου εἰς τὰ Θένια καὶ τοῦ Ἁγίου Χαρχλάμπους εἰς τὴν Κοκαλαριάν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἶναι τριτυπόστατος μετὰ στύλων ἀρχαίων ἐκ τοῦ πρὸ τὴν χώραν ναοῦ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος καὶ λεπτοῦ κωδωνοστασίου, ἡ τοῦ Προδρόμου ἔχει ἐσωτερικῶς ἀρχιτεκτονικὴν Γοτθικίζουσαν, παρέχει δὲ μαγευτικὴν ἄποψιν ἐκ τῆς παρ' αὐτῇ πλατείας εἰς τὴν κοιλάδα, τὴν Πόθαιαν καὶ τὴν ἀντικρὺ Κῶ, ἡ δὲ τοῦ Ἁγίου Χαρχλάμπους ἐκαλλωπίσθη διὰ μαρμαρίνου εἰκονοστασίου μετ' ἀξιολόγων εἰκόνων τοῦ Σακελλαρίου Μαγκλή καὶ τοῦ Θεοφίλου Μπιλλήρη Καλυμνίων. Αἱ ὁδοὶ τῆς χώρας εἶναι ἀκανόνιστοι, τινὲς μὲν αὐτῶν στενόταται, ἄλλαι δὲ εὐρεῖαι, τὸ δὲ ἔδαφος, συνιστάμενον ἐν μέρει μὲν ἐκ συμπαγοῦς βράχου, ἐν μέρει

δὲ ἐκ κροκκαλοπηγῶν πετρωμάτων εἰς ἄκρον δὲ ἀνώμαλον, διαρρηγνύεται ὑπὸ χειμάρρου προερχομένου ἐκ τῆς δυτικῆς χαράδρας, τῆς λεγομένης Λαγκάδας. Αἱ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διώροφοι οἰκίαι σπανίως ἔχουσιν ὑάλινα παράθυρα, ἀλλὰ μόνον ξύλινα φύλλα, εἶναι δὲ ἐπικεκονισμένα δι' ἀσθέστου καὶ ἔνεκα τούτου πάλλευκα καὶ στεγασμένα διὰ στεγῶν ἐπιπέδων. Αἱ οἰκίαι τῶν εὐπορωτέρων ἔχουσιν ἰσόγειον, ὑποστηριζόμενον δι' ἀψίδων, ἀνώγειον, ἀνδρᾶ, δεξαμενὴν καὶ κλίβανον, ᾧ χρῶνται εἰρηρικῶς καὶ αἱ γείτονες, δωροῦσαι καθ' ἐκάστην χρῆσιν τῇ ἰδιοκτητρίᾳ ἡμίσειαν πῆτταν. Μία τῶν ὀρτηριῶν, ζωηρὰ, ἀλλὰ στενοτάτη μετὰ στομίου ὀρυσσομένου διὰ κροκκαλοπαγοῦς πετρώματος καὶ ζωογονουμένου ὑπὸ λαχανοπωλίδων καὶ ὀπωροπωλίδων, ἄγει εἰς τρίγωνον περὶ τὴν Μητρόπολιν πλατεῖαν, ἧς μίαν πλευρὰν κατέχει τὸ πρῶν ἑλληνικὸν σχολεῖον τοῦ τόπου, ἄλλο δὲ διώροφον κτίριον χρησιμεύει ὡς ἐνδιαίτημα τοῦ μητροπολίτου Λέρου Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας. Πλησίον τῆς μητροπόλεως εὐρίσκονται καὶ τὰ ἐλαιοτριβεῖα τῆς Χώρας ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὃ ἐπίγειος παράδεισος τῶν παιδῶν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ νωποῦ ἐλαίου. Νεαὶ οἰκίαι ἐν τῇ Χώρᾳ νῦν κτίζονται ὀλίγιστα, αἱ δὲ μᾶλλον δυσπρόσιτοι εἰς τὰς ὑπωρεῖας τοῦ Κάστρου καὶ εἰς τὰ στόμια τῶν δύο χαράδρων, τῆς Λαγκάδας καὶ τῆς ὀπισθεν Λαγκάδας κἀταρρέουσι, διότι πᾶτα ἐνέργεια καὶ ζωὴ τείνει εἰς τὴν παρὰ τὸν λιμένα Ποθαίαν ὅπου ἔνεκα τούτου τὰ γήπεδα ἐκτιμῶνται κατὰ τιμὰς ὑπερόγκους, ὑπενθυμιζούσας ἐκεῖνης τοῦ Ἄστειος τοῦ Λονδίνου.

Μεταξὺ τῆς Χώρας καὶ τῆς Ποθαίας, ἀλλὰ πολὺ πλησιέστερον τῆς τελευταίας ὑψοῦται ἐπὶ κρημνώδους βράχου, προσκολλημένου τῇ νοτίῳ ὀροσειρᾷ, ὑπεράνω τριῶν ἀνεμομύλων, τῶν τελευταίων τοῦ εἶδους αὐτῶν, τὸ Πέρα Κάστρο. Ἐνεκα τῆς μικρᾶς περιφερείας αὐτοῦ τὸ φρούριον τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τόπος συνοικισμοῦ, ὅπως τὸ Κάστρο. Τὰ τεῖχη αὐτοῦ καλῶς συντετήρηται καὶ μετροῦσιν ἐν τισι μέρεσιν ἐπτὰ περίπου μέτρα τὸ ὕψος. Ἐπὶ τοῦ νοτιοανατολικοῦ τείχους εἶναι ἐντετειχιτισμένα εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων ἕξ οἰκίσματα φράγκων ἱπποτῶν ἀνά

δύο, παρατηρηθέντα καὶ ἀπεικονισθέντα ἤδη πρὸ πεντηκονταετίας ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Λουδοβίκου Ρόσς. Εἰς τὸ Φρούριον ἄγει ἐκ τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας καλὴ ἐλικοειδῆς κλίμαξ ἕνεκα τοῦ παρεκκλησίου τῆς Παναγίας Χρυσοχειρῆς, ἣν ἐπισκέπτονται συχνὰ ἰδίως αἱ γυναῖκες τῆς νήσου. Εἰς τὸ ἔξω τεῖχος τοῦ παρεκκλησίου τούτου δεξιόθεν τῆς θύρας εἶναι ἐντετειχισμένη μαρμαρίνη πλάξ μετὰ δωρικῆς ἐπιγραφῆς λεγούσης, ὅτι Νικόδημος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρατογένους, ἱερεὺς τῶν Διοσκούρων, ἀνέθηκε τὸν νηὸν καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοῖς Διοσκούροις καὶ τῷ Δάμῳ, ὁ δὲ ναὸς οὗτος πιθανῶς εὐρίσκετο ἐν τῇ θέσει τοῦ παρεκκλησίου. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φρουρίου ἐντὸς τῶν τειχῶν εὐρίσκονται ἔτι παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, δεξαμενὴ μεγάλη, ἀγρὸς κριθῆς, συκεαὶ τινὲς καὶ πλησίον ἀμυγδαλέας λευκὴ καλύβη, ἐν ἣ διατρίβουσιν ὡς φύλακες τῶν ἱερῶν τούτων γηραλέον ζεύγος.

Ὀλίγον κατώτερον τοῦ Πέρα Κάστρου ἐπὶ ὑψώματος ἐν τῇ κοιλάδι ἀνηγέρθη παρὰ τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Μαρίνης τὸ νέον κτίριον τοῦ Ἱερατικοῦ Συλλόγου, τοῦ κατὰ τὸ 1890 ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ πρώτου μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπалаίας κ. Χρυσάνθου, χρησιμεύοντος δὲ καὶ ὡς τόπος συνεδριάσεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου. Εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην μετετέθη νεωστὶ καὶ τὸ ἠνωμένον τῆς Χώρας καὶ Ποθαίας ἐλληνικὸν σχολεῖον εἰς τινὰς ἐνωχιασμένους οἰκίσκους. Ὀλίγα βήματα κατώτερον ἄρχονται αἱ πρῶται οἰκίαι τῆς Ποθαίας ἐγειρόμεναι ἀραιῶς ἀναμέσον κήπων. Βλέπει τις ἐκεῖ πορτοκαλέας, λεμονεάς καὶ ροδέας, ἐνιαχοῦ νεαράν κυπάρισσον, διάφορα λαχανικά, ἄριστον καπνὸν καὶ ὀλίγα μονήρη φοίνικα. Βαθυκρῶν αἱ οἰκίαι συμπυκνοῦνται μέχρι τῆς προκυμαίας, πλατυτάτης ἐν τῷ νοτίῳ αὐτῆς μέρει, ἐκλιπούσης δὲ ὀλοτελῶς ἀπὸ τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς παραλίας ἐγειρομένης ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Λουδοβίκος Ρόσς, ὁ πρὸ πεντηκονταετίας ἐπισκεφθεὶς τὴν Κάλυμον, εὔρεν ἐν τῇ Ποθαίᾳ μόνον περὶ τὰς 60 οἰκίας καὶ ἀποθήκας, νῦν δὲ ἡ κάτω πόλις ἀριθμεῖ σχεδὸν διπλασίας οἰκίας καὶ διπλάσιον πληθυσμὸν τῆς ἄνω. Ἡ σύγχρονος Πόθαια ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν σπόγγων, δι'

ἦν ἡ γειννίασι τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ λιμένος εἶναι ζωτικὸν ζήτημα. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἀνήγειρον μόνον ἀποθήκας ἢ μαγαζιά παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἐξ οὗ ὑρίστανται ἢ συνήθειά καὶ νῦν νὰ ὀνομαζῶνται καὶ αἱ οἰκίαι τῆς Ποθαίας καταχρηστικῶς μαγαζιά, ταχέως δ' εὑρισκὸν καταλληλότερον καὶ ἀνετώτερον νὰ κατοικῶσι διαρκῶς ἐκεῖ. Αὐτοῖς ἠκολούθουν οἱ ἱερεῖς, αἱ ἀρχαί, τὰ δικαστήρια, τὰ σχολεῖα, καὶ οὕτω συνέστη ἡ ζωνηρὰ κάτω πόλις μετὰ τῶν 8500 κατοίκων αὐτῆς ἐν καιρῷ δύο γενεῶν. Καὶ αὕτη ὑποδομήθη ἀκανονίστως ἐπὶ ἐδάφους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀμαλοῦ, παρὰ τὴν θάλασσαν δὲ ἐλώδους, ἀφ' οὗ ὁ κύριος χεῖμαρρος τῆς νήσου, ποτιζόμενος ἐκ τῶν δύο παρὰ τὴν χώραν χαρδῶν καὶ δύο ἄλλων προερχομένων ἐκ τοῦ Ἄργους, εἰσβάλλει ἐκεῖ, καταφέρον ἐν καιρῷ τῶν χειμερινῶν βροχῶν σημαντικὰ ποσὰ ὕδατος. Πρὸ τινων ἐτῶν ἡ Χώρα καὶ Πόθαια ἠνώθησαν δι' ἄμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ γεφύρας, ἣτις ὁμῶς κατεκρημνίσθη ὑπὸ τῶν ἐξηγριωμένων ὑδάτων τοῦ χεῖμαρρου. Ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθῆ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο πόλεων διὰ λεωφορείων, ἀλλ' ἔκτοτε ἐγκατελείφη ἡ ἰδέα αὕτη, δὲν ὑπάρχει δὲ ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ οὐτε μία ἄμαξα.

Πρὸ 60 ἐτῶν ἔτι ἠδύνατό τις νὰ ἀγοράσῃ τὸ ἔδαφος ὀλοκλήρου τῆς Ποθαίας ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς, ἐν ᾧ σήμερον τιμᾶται ἑκατομμυρίων τινῶν χωρὶς τῶν κτιρίων. Πλησίον τῆς θαλάσσης παρὰ τὸν λιμένα τὰ γήπεδα φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶναι ἀκριβώτερα καὶ μᾶλλον περιζήτητα, οὕτω ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ ὁ κ. Νομικὸς Χριστοδουλάκης ἔκτισε τὴν καλλιμάρμαρον οἰκίαν αὐτοῦ, τιμᾶται 1000 λιρῶν ἑθωμανικῶν ἢ 24,000 φράγκων χρυσῶν. Ἀπὸ πολλοῦ ἡ πεδιάς καίπερ ἔχουσα πλάτος σχεδὸν ἑνὸς χιλιομέτρου, δὲν ἀρκεῖ ταῖς οἰκίαις, αἵτινες ἀνερριχθήσαν ἕνεκα τούτου μέχρι σημαντικοῦ ὕψους ἀνὰ τὰ στρώματα τῆς κισήρεως καὶ δὴ καὶ ἀνὰ τὰς βραχώδεις κλιτύας τῆς μέσης καὶ νοτίου ὀροσειρᾶς. Αἱ οἰκίαι τῆς Ποθαίας εἶναι ἐπιδεικτικώτεραι τῶν τῆς Χώρας, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουσι στέγας ἐξ ἐρυθρῶν κεραμίδων ἀντὶ τῶν ἐξ ἀργιλλώδους δωμίτιδος γῆς, ἄλλαι δὲ εἶναι κεκανονισμέναι διὰ μαρμαρίνων ἐξωστῶν μετὰ σιδηρῶν κιγκλίδων. Μόνον τὸ νότιον ἡμισυ τῆς

πόλεως ἔχει εὐρείαν προκυμαίαν, τὸ δὲ βόρειον στενοχωρεῖται ὑπὸ οἰκιῶν καὶ ἀποθηκῶν ἐκτὸς ἀμμώδους τινὸς πλατείας, ὅπου εὐρίσκεται τὸ ναυπηγεῖον τῶν λέμβων καὶ σκαφῶν. Ἐνιαχοῦ τῆς προκυμαίας, ἣν ἤρχισαν νὰ στρώνωσι διὰ τετραγωνικῶν λίθων, ἰδίως παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καθημερινῶς γίνεται ἀγορά. Ἀνὰ τὸ πλατὺ δὲ αὐτῆς μέρος ἐκτείνεται πυκνὴ σειρά δημοσίων κτιρίων, ἐμπορικῶν καταστημάτων καὶ καφενειῶν. Ἀντικρὺ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νοτιοανατολικῶς ἐξοπλοῦται ἡ Κῶς, ἡ πατρὶς τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ, μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ τοξοειδοῦς ὄρους Δίκειου καὶ τῶν εὐφορωτάτων χαμηλῶν μερῶν, πληροῦσθ τὸν ὀρίζοντα καὶ παριστῶσα οὕτως τὴν θάλασσαν ὡς λίμνην. Ἡ Πόθαια εἶναι ἡ ἔδρα τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν πλὴν τῆς Μητροπόλεως, ἣτις ἐδρεύει ἐν τῇ Χώρα, καιμακαμίου, πρωτοδικείου, τελωνείου, ὑγειονομείου, ἀστυνομίας καὶ φυλακῆς.

Ἡ Πόθαια ἐμπεριέχει πολλὰς καὶ ὠραίας ἐκκλησίας, ὧν αἰ περισσότεραι ἔτι κτίζονται ἢ κοσμοῦνται, ὡς ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἡ Παναγία τοῦ Κουβούση, ἡ Παναγία ἡ Καλχημιώτισσα καὶ ἄλλαι. Ἀπὸ πολλοῦ δὲ ἐτελειώθη ἡ ὠραιότερα πασῶν, ἡ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ μέτῳ τῆς παρλιᾶς τοῦ λιμένος μετὰ θόλου μολυβδοσκεπάστου, εἰκονοστασίου, ἀμβωνος, ἀρχιερατικοῦ θρόνου, μαρμαρίνων, καὶ ἀξιοσημάντων εἰκόνων τοῦ Σακελλαρίου Μαγκλῆ καὶ τοῦ Γεωργίου Οἰκονόμου Καλυμνίων. Ὁ Μαγκλῆς ἀνήκει εἰς τοὺς καλλιτέρους ζωγράφου: τῆς ἀναγεννηθείτης ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, ὁ δὲ Οἰκονόμος εἶναι ὁ ἐπάξιος αὐτοῦ μαθητής. Καὶ οἱ δύο εἶναι τέκνα ἀπλῶν σπογγαλιῶν καὶ ὡς τοιοῦτοι εἶχον νὰ παλαιώσιν ἀρκούντως κατὰ τῆς ἀνάγκης, μέχρις οὗ ἐνίκησε τὸ πνεῦμα τῆς καλλιτεχνίας. Ὁ Μαγκλῆς ὁ σπουδᾶσας ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ ἀποβιώσας προώρως ἐν Καλύμνῳ πρὸ ἑπταετίας, ἐκαλλώπισε δι' ὠραίων εἰκόνων τὰς ἐκκλησίας τῆς Κιων]πόλεως, τοῦ Γαλαζίου, τῆς Σμύρνης καὶ τῆς γενετείρας νήσου.

Ὁ ἐν Καλύμνῳ ναὸς τοῦ Χριστοῦ ἐμπεριέχει ἔργα αὐτοῦ τέσσαρας εἰκόνας κατὰ τὸν γνωστὸν γάλλον ζωγράφον Δωρὲ, τὸν Ἰώβ, τὸν Φαρισαῖον καὶ Τελώνην, τὸν ἐλεήμονα Σχμαρείτην,

καὶ τὴν ἕξωτιν τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας ἐκ τοῦ Παρθαδεΐσου, ἐν αἷς ὑπερτερεῖ τὸ ὑπόδειγμα αὐτοῦ. Ἐπίσης ἐπέτυχε πολὺ εἰς τὸν Ἅγιον Χρυσόστομον, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Πολὺ ἀξιόλογοι εἶναι δὲ καὶ δύο εἰκόνες αὐτοῦ ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τοῦ ἐν τῷ Ἄργει παρεκκλησίου τοῦ Θεολόγου, παριστῶσαι ἢ μὲν τὸν Χριστὸν διδάσκοντα, ἢ δὲ τὴν Παναγίαν μετὰ τοῦ παιδίου Χριστοῦ, ὡς περ καὶ ἄλλαι ζωγραφίαι, αἱ κατέχουσιν ἢ ἐν Σμύρνῃ διαβιοῦσα γῆρα τοῦ καλλιτέχου καὶ οἱ ἐν Καλύμνῳ συγγενεῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν κ. Ἐμμανουὴλ Πατέλλης προτομὴν τοῦ Χριστοῦ, κλῶντος τὸν ἄρτον, μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ἐπιπεσόντος τῷ στήθει αὐτοῦ, μέρος τοῦ μυστικοῦ Δείπνου, ἢ δὲ ἄγαμος αὐτοῦ ἀδελφῆ Ἄννα Μαγκλῆ τὴν Ὑπαπαντὴν, τὰς προτομὰς τῶν γονέων καὶ αὐτοῦ τοῦ καλλιτέχου, ἀλληγορίαν τοῦ φθόνου καὶ ἄλ·ια.

Ὁ δὲ Γεώργιος Οἰκονόμος ὁ σπουδῆτας ἐν Ἀθήναις, Μονάχῳ καὶ Ρώμῃ, ἐπέρανε τὸν καλλιωπισμὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἰδιαιτέρας μνείας ἄξια εἶναι ἢ εἰκῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ σειρά χαρακτηριστικῶν κεφαλῶν τῶν προφητῶν καὶ βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς καὶ ἡ δημιουργία τῆς Εὕας. Τελειώσας πέρυσι τὸν καλλιωπισμὸν τῆς ἐν Σφᾶξ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειραν νῆσον, καταγινομένου εἰς εἰκονογραφίας διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τοῦ Κουβούση. Ὡς ἀσιογράφοι διακρίνονται ἐπίσης Θεόδωρος Μπιλλήρης καὶ Σακελλάριος Πιλάτος. Εὐέλπιδες δὲ θιατῶται τῆς ζωγραφικῆς εἶναι Μιχαὴλ Ἀλαγοῦζος, Μιχαὴλ Κουρῆς, Σακελλάριος Πιζάνιας καὶ Ἰωάννης Ζερβὸς, ἀξιόλογος δὲ ξυλογλύπτῃς Νικόλαος Καλλίας.

ΤΑ ΣΚΑΦΑΝΔΡΑ

Τὰ σχολεῖα τῆς Ποθαίας ὡς περ καὶ ἐκεῖνα τῆς Χώρας διακρίνονται μᾶλλον διὰ τῆς δραστηριότητος τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων καὶ τῶν προσώπων τῶν μαθητῶν ἢ διὰ τοῦ σχήμα-

τος τῶν κτιρίων, πλὴν τοῦ νεοκτίστου σχολείου τῶν ἀρρένων ἐν τῇ θέτει Παντίω, οὐπὲρ τὰ ἐγκαίνια ἐωρτάσθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Ζ', τοῦ ἀπὸ Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, γόνου τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου. Σπανίως ἀκούει τις τόσον καλὰς ἀπαντήσεις, οἷας ἐν ταῖς δημοσίαις ἐξετάσει τῶν ἐν Ποθαία καὶ Χώρα σχολείων ταῖς διεξαγομέναις ἐν τῇ κυρίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐκάστου τόπου ἐν συρροῇ πολλῶν ἐργατῶν, τῆς ἐφορείας καὶ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν τῶν ἐξεταζομένων. Ἰδίως καλῶς κατηρτισμένον προσωπικὸν διδασκόντων κέκτηται τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον, ᾧ λείπει μόνον μία τάξις διὰ νὰ εἶναι πλήρες γυμνάσιον καὶ ὅπερ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διευθύνει ὁ ἐμβριθὴς λόγιος κ. Νικόλαος Καλαβρός. Ἡ πειθαρχία καὶ ἡ διδασκαλικὴ μέθοδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς νήσου εἶναι τοιαῦται, ὥστε οἱ τελειόφοιτοι τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου διακρίνονται πανταχοῦ διὰ τὴν ἰκανότητά καὶ χρηστότητα αὐτῶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν εὐδοκίμοισιν ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ τοῦ βίου.

Οὐκ εὐκαταφρόνητος ἀριθμὸς ἱεραρχῶν, ἱερέων, διδασκάλων, καλλιτεχνῶν, ἰατρῶν καὶ νομικῶν προήλθεν ἐκ τοῦ καταστήματος τούτου, οὔτινος ἢ ἐπίδροσις ὑπερβαίνει πολὺ τὰ ὅρια τῆς νήσου. Νομικοὶ καὶ ἰατροὶ Καλύμνιοι εὐρίσκονται ἐν Ρόδῳ, Σμύρνῃ, Ἀθήναις, Κων]πόλει, Ὀδησσῷ, Ἀτταλείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἱεράρχαι καὶ ἱερεῖς ἐν Σμύρνῃ, Ἀθήναις, Κων]πύλει, Μόσχᾳ καὶ Λιβερπούλ καὶ διδάσκαλοι ἐν ταῖς πέριξ νήσοις, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ. Ὡς ἐκεῖνοι, οὔτινες ἔσπειραν τοὺς πρώτους σπόρους τῆς παιδείας ἐν τῇ νεωτέρᾳ Καλύμνῳ καὶ φιλοστόργως ἐκαλλιέργουν αὐτήν, εὐγνωμόνως σέβονται ὁ λοίδιμος ἱερομόναχος Ἰεζεκιήλ Παπουτσῆνας καὶ ὁ κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1894 ἐν ἡλικίᾳ 94 ἐτῶν ἀποβιώσας Νομικὸς Καλαβρός. Τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς Ποθαίας διευθύνει ἡ δεσποινὶς Καλαβροῦ, βοηθουμένη ὑπὸ τῆς ἐκ Τενέδου δεσποινίδος Δεσποίνης Μιχαηλίτση.

Ἦδη δὲ τραπῶμεν εἰς τὴν κυριωτέραν βιομηχανίαν τῆς νήσου τὴν σπογγαλιεῖαν. Ὁ πεταλοειδὴς κόλπος ταχυπόρων πλοίων ἀντὶ τῶν τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα πρὸ τριακονταετίας,

τῶν λεγομένων σκαφῶν, ἐστερημένων τῶν ἐξαρτημάτων, ὅπως περὶ τὰ τέλη ἀπριλίου καὶ ἀρχὰς Μαΐου φέρωσιν ὄχι πλέον τὸ ἄνθος τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ δηλαδὴ 1300 νεανιῶν καὶ ἀνδρῶν, ἀλλ' ὀλίγας τινὰς ἑκατοντάδας πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὴν σπογγαλιεῖαν. Ἡ τῆς Καλύμνου βιομηχανία τῶν σπόγγων ἤρξατο μικρὰ καὶ μετριόφρων κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, πρῶτον παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Καλύμνου καὶ τῶν περὶ τὴν νῆσον, ἔπειτα εἰς ὁλόκληρον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἀνα τὴν νότιον ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῆς Τριπόλεως τῆς Συρίας, περὶ δὲ τὸ ἔτος 1840 ἤρχισαν νὰ καταπλέωσιν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Μανδρούχας μετὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ Δέρνας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 εἰς τὴν Δέρναν καὶ Βεγγάζην, ἀπὸ τοῦ 1884 καὶ εἰς τὴν Τρίπολιν τῆς Βαρδαρίας καὶ Σφᾶξ, σποραδικῶς δὲ καὶ μέχρι Τύνιτος καὶ Ἀλγερίου.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Καλύμνιοι ἐναύλωσαν μεγάλα πλοῖα τῆς Λέρου, Σάμου καὶ Κάρου, εἰς ἃ ἐτέθησαν ἀπὸ 20 μέχρι 30 σκαφῶν σπογγαλιευτικῶν, μέχρις οὗ τὴν πρώτην σκάφην ὠδήγησε περὶ τὰ 1860 ὁ γενναῖος Λέριος πλοίαρχος Γεώργιος Ἀντωνέλλος εἰς τὴν Βεγγάζην, ὃν ἔπειτα ἐμιμήθησαν πάντες οἱ Καλύμνιοι. Ἡ ὀλιγόστευσις τῶν σπόγγων ὠθεῖ τοὺς τολμηροὺς δύτας εἰς αἰεὶ μεγαλειτέρας ἀποστάσεις, εἰς αἰεὶ μεγαλιτέρα βᾶθη, ταύτην δὲ προξενεῖ ἰδίως ἢ ἀπὸ 28 ἐτῶν ἐνεργουμένη ἀλιεῖα διὰ τῶν καταδυτικῶν μηχανῶν, ἢ σκαφάνδρων, ἐπικινδύνων οὐ μόνον διὰ τὸ εἶδος τῶν σπόγγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑγιεῖαν καὶ ἔτι τὴν ζωὴν τῶν δυτῶν. Ἡ σπογγαλιεῖα ἐνεργεῖται διὰ τεσσάρων τρόπων· πρῶτον διὰ τοῦ καμακίου, δηλαδὴ σιδηρᾶς τριαίνης μετὰ τεσσάρων ἄκρων, ἐπὶ δύο συνδεδεμένων ξυλίνων κονταρίων 20 μέτρων, βοηθοῦντος καὶ μηχανισμοῦ ὀπτικοῦ, συνισταμένου ἐκ σιδηροῦ κοίλου κυλίνδρου ἔχοντος πρὸς τὴν βᾶσιν παχείαν ὕαλον, ἣτις διὰ πίεσεως ἐξομαλύνουσα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καθιστᾷ τὸ ὕδωρ διαυγέστερον, δεύτερον διὰ τῆς γαγγάβας ἢ σακκοειδοῦς δικτύου περίπου τεσσάρων μέτρων τὸ μῆκος, συρομένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς θαλάσσης, τρίτον διὰ καταδύσεως γυμνῶ τῷ σώματι, καὶ τέταρτον διὰ καταδύσεως ἐντὸς μηχανῆς.

Οἱ Καλύμνιοι χρῶνται μόνον τοῖς δυσὶ τελευταίοις τρόποις, οἱ Ὑδραῖοι τῷ πρώτῳ καὶ τετάρτῳ, οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Χαλκίται τῷ τετάρτῳ, οἱ Συμαῖοι δὲ τοῖς τρισὶ τελευταίοις.

Πλὴν εὐαριθμῶν μεμονωμένων κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκκινήσεων ἐκτελουμένων διὰ μηχανῶν ἀνὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἡ γενικὴ ἐκκίνηση γίνεται κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου μέχρι τῶν ἀρχῶν Ὀκτωβρίου. Ὁ σπογγαλιεὺς ζῆλον τὸν χειμῶνα μὲ πίστωτιν, λαμβάνει τὰ διὰ τὴν διατροφήν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας ἀναγκαῖα χρήματα εἰς δάνειον ἐπὶ τῇ μελλούσῃ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, τὸ δὲ φθινόπωρον πληρώνει μὲ ἀδρούς τόκους τὰς ὀφειλάς αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῆς λείας, ἣν φέρει εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Καλύμνου. Ἐφ' ἐκάστου τῶν ταχυπόρων πλοίων, τῶν χωρὶς μηχανῶν ἐργαζομένων, ἐπιβαίνουνσι ὃ ἢ 6 δῦται ἡλικίας 19 μέχρι 40 ἐτῶν, ὧν ὁ εἷς εἶναι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου συνάμα δὲ καὶ πλοίαρχος, ἔχουσιν δὲ τούτων καὶ δύο ἄλλοι ἄνδρες, οἱ λεγόμενοι κωπηλάται πρὸς κωπηλασίαν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν δούτῶν, αἵτινες τρώγουσι μόνον τὴν ἐσπέραν μετὰ τὴν ἐργασίαν. Τὸ εἰσόδημα ὅλης τῆς ἐκκινήσεως διανέμεται μεταξὺ τῶν δούτῶν ἀνὰ ἴσα μερίδια, τὸ δὲ πλοῖον λαμβάνει ἐπίσης ἓν, οἱ δὲ κωπηλάται ἀνὰ ἡμισυ μερίδιον, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑποκεκομμένου μισθοῦ. Τὰ περισσότερα τῶν πλοίων τούτων ἔχουσι χωρητικότητα οὐ πλέον τῶν τεσσάρων ἢ πέντε τόνων, ἓνα ἰστὸν μετὰ κεραίας καὶ πέντε ἰστιῶν, ὥσπερ καὶ τρία ζεύγη κωπῶν, ὅπως δύνανται νὰ κινῶνται καὶ ἐν νηνεμίᾳ ἢ κατ' ἐναντίου ἀνέμου.

Οἱ γυμνοὶ δῦται κατέρχονται μέχρι βάθους 40 ὀργυιῶν ἢ 70 μέτρων, μένουσι δὲ ἐντὸς τοῦ ὕδατος δύο ἢ τρεῖς λεπτά, ὀλίγιστοι δὲ 4, ὡς ἐν τῇ τελευταίᾳ μὲν γενεᾷ οἱ δίδυμοι Ἰωάννης καὶ Ἀντώνιος Περώνης, τὰ κοινῶς λεγόμενα δεμέλια, ἐν δὲ τῇ προτελευταίᾳ οἱ ἐξάδελφοι Γεώργιος καὶ Νικόλαος Μαγριωλῆς. Δυστυχῶς ὁ Ἰωάννης Περώνης ἔγεινε κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1893 βορὰ κρηναρίου παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Βαρβαρίας πλησίον τῆς Τριπόλεως. Ὅπως καταβαίνει ταχύτερον εἰς τὸν βυθὸν ὁ δύτες ἐγχειρίζεται ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο κατεργασμένην πλάκα

λευκοῦ μαρμάρου, ζυγίζουσα περίπου 10 ὀκάδας καὶ κρατῶν αὐτὴν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, πηδᾷ ἀπὸ τοῦ πλοίου κατὰ κεφαλῆς εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῶ χονδρὸν σχοινίον δεδεμένον ἔνθεν μὲν εἰς τὴν ὀπὴν τῆς πλακῆς, ἔνθεν δὲ διὰ λεπτοτέρου εἰς τὸν καρπὸν τῆς δεξιᾶς ἀκολουθεῖ αὐτῶ· ἡ πλάξ αὕτη τοῦ σχοινίου καλεῖται σκανδάλι. Χρῶμενος τῇ πλακί καὶ πηδάλῳ, ὁ δῦτης διευθύνεται εἰς τὸ ζητούμενον μέρος καὶ περιπατεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς θαλάσσης, ἀποσπῶν καὶ βάλλων τοὺς σπόγγους εἰς δίκτυον, ὅπερ κρέμαται ἐκ τοῦ αὐχένος καὶ τῆς ζώνης αὐτοῦ. Εἰς σημεῖον διδόμενον διὰ τοῦ σχοινίου ἀνεγκύουσιν αὐτόν. Ὁ μόνος σοβαρὸς κίνδυνος, ὃν ὑφίσταται, προέρχεται ἐκ τοῦ καρχαρίου, αἱ ὀυστυχίαι ὅμως συμβαίνουσι σπανιώτερον ἢ ὅσον ὑποθέτει τις. Αἱ ἐπικινδυνώτεραι διὰ τὸν δῦτην στιγμαὶ εἶναι αἱ τῆς καταβάσεως καὶ ἀναβάσεως, ἐκείνης, ὅτι ὁ καρχαρίας ἐνεδρεύει ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ πλοίου, ὅπερ ἐνίοτε συμβαίνει, ταύτης, διότι δύναται εὐκολώτερον νὰ συλλάβῃ τὸν ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ ἀνεγκυόμενον. Τὴν ὑπεροχὴν δὲ τῶν Καλυμνίων δυτῶν ἀναγνωρίζουσιν οἱ λοιποὶ διὰ τῆς παροιμίας «βουτᾶ ὡς Καλύμνιος».

Τὸ πλοῖον, ὅπερ ἐργάζεται διὰ μηχανῆς, δέχεται 5 ἕως 9 δῦτας ὡσπερ καὶ 19 ἄνδρας δι' ὑπηρεσίας τῆς μηχανῆς, συνοδεύεται δὲ αἰεὶ ὑπὸ βραστέρᾳ κατεχούσης τὰς τροφὰς καὶ τὸ ἀλίευμα. Ἡ ἐκκίνησις μιᾶς μηχανῆς καλῶς ἐξοπλισμένης ἀνά ἓν θέρος εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς ἀπαιτεῖ τὸ στρογγύλιον ποσὸν 40,000 φράγκων χρυσῶν, ἡ δὲ ἐκκίνησις πλοίου μετὰ γυμνῶν δυτῶν μόνον 3,000 φράγκων. Ὁ ἐμμήχανος δῦτης δύναται νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν θάλασσαν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας, ἐὰν τὸ βάθος δὲν ὑπερβαίνῃ 15 ὄργυιας, ἀλλ' ἀφοῦ οἱ σπόγγοι ἤδη εὐρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολὺ βαθύτερον, καὶ ὁ ἐμμήχανος δῦτης δὲν δύναται νὰ μένῃ ἐν τῷ βυθῷ 35 ὄργυιων πλέον τῶν 3 ἢ 4 λεπτῶν, ὑφιστάμενος προσέτι κινδύνους διὰ τὴν υἰγείαν καὶ ζωὴν αὐτοῦ πολὺ μεγαλύτερους ἐκείνων, οἵτινες ἀπειλοῦσι τὸν γυμνὸν δῦτην ἐκ τοῦ καρχαρίου. Ἡ πίεσις τοῦ ὕδατος ἐν βᾶθει ἀπὸ τῶν 25 μέχρι 40 ὄργυιῶν εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε ἐπὶ μακροτέρᾳ διαμονῇ τὸ αἷμα παρὰ πολὺ ὠθεῖται ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ σώματος πρὸς τὰ ἄ-

νω, πρὸς τὴν καρδίαν καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ ὡς ἐκ τούτου σὺν τῷ χρόνῳ ἀναφάνεται παραλυσία τῶν μελῶν ἢ καὶ αἰφνίδιος θάνατος. Ἐπειτα δὲ τὰ τέκνα τῶν μηχανικῶν, ἰδίως δὲ τῶν παραλύτων, διακρίνονται ἐπὶ ἀδυναμία καὶ ὀλιγοχρονία, ὥστε ὀλόκληροι πληθυσμοί, πρὶν τόσον ἀναγκαῖοι, ἀπειλοῦνται ὑπὸ ἐκφυλισμοῦ. Περὶ τῶν κινδύνων τούτων ἔγραψεν ἐκτενέστερον ὁ Καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς Κ. Κατσαρᾶς Συμαῖος.

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Καλύμνου ὀρθῶς προησθάνθη τὸ κακόν, ὅπερ ἀνέμενον αὐτὸν ἐκ τῆς μηχανῆς. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὀρθῶς ἠννόησε τὴν φοβερὰν σημασίαν τῆς ἐφευρέσεως ταύτης δι' αὐτὸν, σήμερον δὲ εἶναι πανθομολογούμενον, ὅτι αἱ μηχαναὶ ἔβλαψαν καὶ βλάπτουσι τὴν πρὶν τόσον ἀκμαίαν βιομηχανίαν, ὑποσκάπτουσι τὴν ὑγίειαν τῶν ἀκμαίων νεανιῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ μειώουσιν ἐπαισθητῶς τὴν εὐημερίαν τῆς Καλύμνου καὶ τῶν λοιπῶν σπογγαλιευτικῶν τόπων. Ὁ δὲ ἐτήσιος φόρος αἱματός ὑπολογίζεται πλὴν τῶν παραλύτων ἀπὸ 100 ἕως 150 νεκροῦς ἐπὶ χιλίων ὡς ἔγγιστα ἐργαζομένων ἐκ τῶν πληρωμάτων τῶν μηχανῶν Καλύμνου, Σύμης, Ρόδου, Χάλκης, Κατπελλορίζου, Μοσχονησίων, Ὑδρας, Αἰγίνης καὶ Τρίκερι πρὸς βλάβην ἔτι καὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου. Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου δὲ τοῦ 1893 ὁ λαὸς τῆς Καλύμνου ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτοῦ δημοθυμαδὸν προέβη εἰς σοβαρὰ διαδήματα ὑπὲρ τῆς κατάρξεως τῶν μηχανῶν καὶ εἰς ἀποστολὴν ὑπομνήματος πρὸς τὴν Α. Α. Μ. τὸν Σουλτάνον, τὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, τὴν Α. Ὑ. τὸν Μέγαν Βεζύρη, τὴν Α. Ε. τὸν μουτεσσαρίφη, τὴν Χίου.

Τὸ τελευταῖον ἐπίσημον ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ μέτρον τῆς Καλύμνου ἦν ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὴν Κων]πολιν ἀποστολὴ δύο πληρεξουσίων τῶν κ. κ. Μιλτιάδου Καραβοκυροῦ δικηγόρου καὶ Νικολάου Καλαβροῦ σχολάρχου, Καλυμνίων καὶ τῶν δύο.

Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τούτου, ὅπερ ἐστάλη ὑπὸ τῶν δημογερόντων τῆς Καλύμνου κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1894 ἐξ ὀνόματος τῆς προμάχου νήσου καὶ ἄλλων σπογγαλιευτικῶν τόπων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀναφέρω μόνον τὰς ἐξῆς πολυσημάντους περικοπὰς, ὡς λίαν ἀκρίβως παριστώσας τὴν λυπηρὰν κατάστασιν

τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἐπεμβάσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

«Καὶ πρῶτον μὲν αἱ σπογγαλιευτικαὶ μηχαναὶ εἶναι ὀλεθριώταται εἰς τὴν υἰεῖαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τῶν στατιστικῶν τῶν κατ' ἔτος γινομένων, καὶ τὰς ὁποίας δύνανται νὰ βεβαιώσωσι καὶ ὅλοι αἱ κατὰ τόπους ἀρμόδιαι αὐτοκρατορικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἐκ τῶν σπογγαλιέων τῶν ἐργαζομένων διὰ τῶν μηχανῶν τούτων δέκα μὲν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀποθνήσκουσιν ἀμέσως ἐν αὐτῇ τῇ ἐργασίᾳ, ἕτεροι 15 % καθίστανται διὰ βίου παραλυτικοί, ἀκίνητοι καὶ ἀχρηστοὶ εἰς πᾶσαν ἐργασίαν, οἱ δὲ λοιποὶ καθίστανται κατ' οὐσίαν ἀνθρωποὶ ὅλως ἐκνευρισμένοι καὶ καχεκτικοί. Αἱ σπογγαλιευτικαὶ κοινωνίαι εἶναι πλήρεις ἀπὸ τοιούτους παραλυτικούς καὶ ἀποχρήρας καὶ ὄρφανὰ τῶν ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποθνήσκοντων, ἐλεεινὰ θύματα καὶ ἀπαισίους μάρτυρας τῆς ἀπανθρώπου ταύτης ἐργασίας, ἐγκαταλελειμμένα εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν καὶ ἀπελπισίαν. Τούναντίον δὲ ἐκ τῶν φυτικῶν σπογγαλιέων, δηλαδὴ τῶν ἀπλῶν κολυμβητῶν εἶναι σπανία περίπτωσις νὰ ἀποθάνῃ εἰς ἐπὶ δύο χιλιάδων ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ ἀπ' ἐναντίας μάλιστα οἱ τοιοῦτοι εἶναι πολὺ υἰγιέστεροι ἢ οἱ χερσαῖοι».

«Δεύτερον: Αἱ σπογγαλιευτικαὶ μηχαναὶ κατέτρεψαν τὸ εἶδος τῶν σπόγγων ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν θαλασσῶν καὶ ἐν γένει τῆς Μεσογείου. Ἄλλοτε, πρὸ τῶν μηχανῶν, ἐνῶ ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς θαλάσσαις εἰργάζοντο, καθὼς προείπομεν, ἀπειράριθμα σπογγαλιευτικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἅπαντα ἐξῆγον ἄφθονον ἀλίευμα καὶ ὅλοι ἔμενον εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης, ἐν τούτοις αἱ θάλασσαι αὗται ἦσαν πάντοτε πλήρεις ἀπὸ σπόγγους καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα βάθη αὐτῶν, σήμερον δὲ, ἐνῶ δὲν ἔμεινεν οὐδὲ τὸ δέκατον τῶν σπογγαλιευτικῶν πλοίων, ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχουσι πλέον σπόγγοι ἐπαρκεῖς δι' ἐργασίαν οὐδὲ εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη τῆς θαλάσσης, εἰς τὰ ὅποια δύνανται νὰ κατέλθῃ ὁ σπογγαλιεὺς εἴτε διὰ μηχανῆς εἴτε καὶ ἄνευ μηχανῆς. Ὁ δὲ λόγος εἶναι, διότι τοὺς ἐξηφάνισαν ἀδίκως καὶ παραλόγως αἱ σπογγαλιευτικαὶ μηχαναὶ, διότι ὁ μὲν ἀπλοῦς κολυμβητῆς, καταβαίνων εἰς

τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης, ἐξάγει μόνον τοὺς μεγάλους καὶ χρησίμους σπόγγους, οἱ δὲ μικροὶ καὶ ἄχρηστοι σπόγγοι μένουσι καὶ δύναται πάλιν νὰ τοὺς εὖρη προσεχῶς σπόγγους τελείους καὶ χρησίμους, ἐνῶ ὁ διὰ τῆς μηχανῆς σπογγαλιεύς, ἐπειδὴ καὶ καιρὸν πολὺν δύναται νὰ μένῃ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ἐρευνήσῃ καλῶς τὰ ἐν αὐτῇ καὶ, τὸ σπουδαιότερον, ἡ περικεφαλαία τῆς μηχανῆς εἶναι ἐφωδιασμένη μὲ μεγεθυντικούς φάνους, οἵτινες μεγεθύνουσι καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὰ ἐλάχιστα ἀντικείμενα, ἐξάγει καὶ αὐτοὺς τοὺς μικροτάτους σπόγγους καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ὅπου ἤθελε πέσῃ, φέρει τὴν παντελῆ ἐρήμωσιν».

«Διὰ νὰ ἐννόσῃ τις σαφέστερον τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο διάστημα αἱ σπογγαλιευτικαὶ μηχαναὶ ἐπέφερον εἰς τὰς σπογγαλιευτικὰς κοινωνίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ τὴν σπογγαλιευτικὴν βιομηχανίαν ἐν γένει, εἶναι ἀρκετὸν νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς καταστάσεως, εἰς ἣν εὕρισκονται σήμερον. Ἡ Συρία, παραδείγματος χάριν, ἥτις ἄλλοτε, ὡς προείπομεν, εἶχεν ἄνω τῶν 800 σπογγαλιευτικῶν πλοίων, σήμερον δὲν ἔχει πλέον εἰμὴ μόνον 40, οἱ δὲ δυστυχεῖς αὐτῆς σπογγαλιεῖς, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ζήσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἐγκατέλιπον αὐτὰς καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τὸ Καστελλόριζον, ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Νίσυρος, ἡ Τήλος, ἡ Λέρος καὶ ἡ Πάτμος διὰ νὰ ᾖναι σπογγαλιευτικαὶ καὶ αὐταὶ ἔπαθον τὸ αὐτό. Ἡ Κάλυμνος, ἥτις ἄλλοτε, ὡς εἴπομεν, εἶχε 370 σπογγαλιευτικὰ πλοῖα, σήμερον δὲν ἔχει εἰμὴ μόνον 36 κολυμβητικὰ, 26 μηχανὰς καὶ ὀλίγας τινὰς λέμβους, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐργάζονται οὐδὲ τὸ δέκατον τῶν κατοίκων. Ἡ Σύμη καὶ ἡ Χάλκη ἔπαθον τὸ αὐτό. Ἐν γένει δὲ αἱ σπογγαλιευτικαὶ κοινωνίαι τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἕνεκα τῶν μηχανῶν τούτων ἔχασαν τοὺς ἀκμαϊότερους τῶν νέους, εἶδον τὰ κεφάλαιά των κατεστραμμένα καὶ τὸ ἐμπόριόν των περιερχόμενον εἰς δυσάρεστον θέσιν.

Αὗται εἶναι αἱ ὀλίγαι περικοπαὶ τοῦ σπουδαίου καὶ συγκινητικοῦ ὑπομνήματος τῶν Καλυμνίων. Ἰδιαιτέρως δὲ ὑποστηρίξω

τυγχάνει τὸ ζήτημα τῶν σκαφάνδρων πρὸς αἰσίαν λύσιν ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Ζ', τοῦ ἀπὸ Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπалаίας, ὅστις ἀντελήφθη τοῦ μεγάλου κακοῦ ἐκ τοῦ πλησίον. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ τέως πανιερωτάτου μητροπολίτου ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας εἰς τὴν Κάλυμνον, ηὐτύχησα νὰ ἀξιωθῶ τῆς εὐνοίας τοῦ διαπρεποῦς ἱεράρχου, κρίνω δὲ ἀπαραίτητον καθήκόν μου ἐν πραγματεία περὶ Καλύμνου νὰ περιγράψω διὰ βραχείων τὸν βίον καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐξόχου ἀνδρός.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1831 ἐν Πλίσιβίτση ἐκ γονέων εὐσεβῶν Χριστοδούλου καὶ Ἐλένης Τσαύτου, ἔλαβε δὲ ἐν τῷ Ἀγίῳ βαπτίσματι τὸ ὄνομα Ἀγγελος, μεταβληθὲν ἔπειτα ἐν τῷ ἱερατικῷ σταδίῳ εἰς Ἀνθιμον. Λίαν ἐνωρὶς ἐν τῇ ἡλικίᾳ 13 ἐτῶν ἀπώλεσε τὸν πατέρα, ἔμπορον ἐξ Ἰωαννίνων, ἡ δὲ μήτηρ ἐπέδόθη μετὰ μεγίστου ζήλου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν 7 τέκνων αὐτῆς, ἐξ ὧν ὁ Ἀγγελος ἦν ὀγδοεταρτότοκος. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν προκαταρκτικῶν σπουδῶν ὁ Ἀγγελος ἠσπάσθη τὸ ἱερατικὸν στάδιον, ἐν ἔτει δὲ 1848 ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Ἰωαννίκιος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον καὶ μετ' ὀλίγον ἱερέα. Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὁ νεαρὸς Ἀνθιμος ἐφοῖτα ἐπὶ 3 ἔτη εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης, ὅπου ἔλαβε τὸ δίπλωμα καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας, διωρίσθη δὲ μετ' οὐ πολὺ καθηγητῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ διασήμεϋ Ζωσιμείᾳ σχολῇ ἐν Ἰωαννίνοις. Κενωθείσης δὲ κατὰ τὸ 1866 τῆς ἐπισκοπικῆς ἑδρας Παραμυθίας ἐν Ἠπειρῷ ἡ ἱερά Σύνοδος, ἐκτιμῶσα τὴν ἀξίαν τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ καὶ ἱεροκλήρυκος ἐξέλεξεν αὐτὸν ἐπίσκοπον Παραμυθίας.

Κατὰ τὸ 1887 προήχθη εἰς μητροπολίτην Αἰνίου, ἔνθα συνέγραψεν ἐν ἔτει 1885 πραγματείαν, δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀθήναις, περὶ τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν θεωριῶν τοῦ Ρενάν, ἀπετέλεσε δὲ μέλος τῆς Ἱεράς Συνόδου Κων/πόλεως ἀπὸ 1885 μέχρι 1887, διακριθεὶς ἐπὶ διαφόροις ζητήμασι

σπουδαιοτάτοις, ἐν οἷς ἀντετάχθη εἰς τὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Δ', ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ 1886 ὁ μητροπολίτης Αἴνου Ἄνθιμος ὑπεστήριξε μετὰ τεσσάρων ἄλλων μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ πρώην πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', ἀλλ' ἐξελέγη Διονύσιος ὁ Ε'. Τότε ἡ Αὐτοῦ Πανιερότης ὁ Ἄνθιμος ὑπέβαλε κανονικὴν παρτίτησιν ἀπὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Αἴνου καὶ μετέβη εἰς Ἰωάννινα, ἐνθα ἀφιερῶθη ὀλοκλήρως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ συνέγραψε περὶ τὰς ἑκατὸν ἐξηγήσεις τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, ἐκδοθείσας ἐν δυοῖν τόμοις ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1893.

Ἄλλὰ τοιοῦτος ἀνὴρ διαπρέψας ἐν τῇ χριστιανικῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν χριστιανικαῖς ἀρεταῖς, ἦν προωρισμένος νὰ ὀρᾷ κοινωφελέστατα εἰς ἀνωτέρας θέσεις καὶ δὴ καὶ τὴν ἀνωτάτην. Τοῦτο κατιδοῦσα καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐξέλεξεν αὐτὸν πρῶτον μὲν μητροπολίτην Κορυτσᾶς ἐν ἔτει 1893, εἶτα δὲ τῷ 1894 μητροπολίτην Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, ὅθεν κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1895 ἐκλήθη εἰς τὸν ἀνώτατον Θρόνον τῆς Ὀρθοδόξιας τῆ ψήφῳ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους.

Μετρίου ἀναστήματος, ἰσχνός, ἡλιοκαής, λευκοπώγων καὶ λευκόθριξ μετὰ μελανῶν ἐπι ὀφρύων καὶ καστανοχρῶων σπινθηροβολούντων ὀφθαλμῶν, ἀπέριττος τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν τροφήν, διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἤδη προδίδει τὸ σπάνιον κράμα ἀγαθῆς καὶ σταθερᾶς ψυχῆς, ὀξυνοίας καὶ θελήσεως. Κοσμούμενος ὑπὸ τῶν σπανίων ἀρετῶν τῆς ὀλιγαρκείας, μετριοφροσύνης, δικαιοσύνης καὶ φλογερᾶς πρὸς τὸν Ὑψιστον καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, καταγοητεύει πάντας ὅσοι ἔχουσι τὴν εὐτυχίαν νὰ πλησιάσωσιν αὐτὸν, διὰ τῆς ἀπλῆς καὶ συνάμα εὐγενεστάτης συμπεριφορᾶς, ἀναμιγνύων εἰς τὴν ὁμιλίαν ὅτε μὲν εὐφυολογίας Σωκρατικᾶς, ὅτε δὲ ρητὰ καὶ ἀλληγορίας ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Κύριον σκοπὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως αὐτοῦ αἰείποτε προέθετο τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ διὰ τοῦ συνεχοῦς κηρύγματος τοῦ θείου λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ,

ἐφ' ᾧ καὶ πανταχοῦ κατέλιπε παρ' ἅπαντιν ὀρθοδόξοις τε καὶ
μωαμεθανοῖς ἀρίστην καὶ ἀνεξάλειπτον ἀνάμνησιν.

Τοιοῦτος ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφία ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Πανα-
γιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης "Ανθιμος ὁ Ζ', ὁ ἀπὸ Λέρου,
Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, οὗ τὴν ἀναχώρησιν βιθέως ἕρηνει
μετὰ τῶν δύο ἄλλων νήσων ἡ Κάλυμνος, καίπερ βεβαία οὔσα,
ὅτι ὁ πρῶν ἄμεσος ποιμενάρχης αὐτῆς: "Ανθιμος δὲν λησμονεῖ
αὐτὴν ἐν τῇ βασιλευούσῃ.

"Ἦδη τρέπομαι εἰς τὴν διήγησιν τῶν λοιπῶν ἀξιωμα-
νεύτων τῆς νήσου.

Αἱ ἐν τῇ νήσῳ μένουσαι οἰκογένειαι τῶν δυτῶν συχνὰ
ἐνθυμοῦνται αὐτῶν, τῶν τόσον μακρὰν ἀποδημούντων, ἰδίως
αἱ μητέρες, αἱ σύζυγοι καὶ ἀδελφαί, αἱ ψάλλουσαι παρὰ τὴν
ἐργασίαν, ἰδίως εἰς τὸ ἄλεσμα τῆς κριθῆς, ἢ τοῦ σίτου διὰ
τοῦ χειρομύλου, αὐτοσχεδίαστα ἄσματα, τὰ λεγόμενα καλλη-
μερίσματα, ἐν οἷς εὐχονται τοῖς ἀγαπητοῖς οἰκείοις πᾶν ἀγα-
θόν, ὅπερ δύναται νὰ ὑπαγορεύῃ πονηρικὸν πνεῦμα καὶ αἰ-
σθημα βαθύ. Λόγου δὲ γενομένου περὶ τοῦ ἀλέσματος τῆς κρι-
θῆς, ὁμολογῶ μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι αἱ κόραι καὶ γυναῖκες
τῆς Καλύμνου κατέχουσι καὶ τὸ πλεονέκτημα τῆς κατασκευῆς
γευστικωτάτων καὶ θρεπτικωτάτων κουλουριῶν ἐκ κριθῆς,
ἅπερ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων στέλλονται μνήμης καὶ ἀγά-
πης ἕνεκα τοῖς ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Ἀφρικῆς ἀλιεύουσι δύ-
ταις δι' ἰδιαιτέρων πλοίων, διατηρούντων τὴν συγκοινωνίαν
μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος, ἔτι δὲ καὶ μακρυνοῖς συγ-
γενέσιν ἢ φίλοις. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον δὲ οἱ δῦται ἐπι-
στρέφουσι μετὰ τοῦ ἐλαστικοῦ ἀλιεύματος αὐτῶν εἰς τὴν
Κάλυμνον καὶ ἤδη ἄρχεται ἡ μεγάλη ἀγορὰ τῶν σπόγγων,
ἣτις ἐξακολουθεῖ μέχρι τῶν Χριστουγέννων μετ' ἰδιαιτέρας
ζωηρότητος.

Οἱ Καλύμνιοι εἶναι παρὰ πολὺ ἐπιχειρηματῆαι καὶ ἀντὶ νὰ
περιμένωσιν ὅπως ἔρχωνται οἱ ξένοι προσιμῶσιν αὐτοὶ νὰ μετα-
βαίνωσιν εἰς τὰ ξένα μέρη καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκονται Κα-
λύμνιοι σπογγέμποροι καὶ σπογγοπῶλαι εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς

Ευρώπης, εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ ἔτι εἰς ἄλλα τινὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ὅθεν ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ ταύτῃ ὑπάρχουσι τόσοὶ γινώσται ξένων γλωσσῶν, ὅσοι ἴσως ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τόπῳ τῆς ὑψηλίου τοῦ αὐτοῦ μεγέθους. Πολλοὶ τῶν γλωσσομαθῶν καὶ ἐμπορικωτάτων νησιωτῶν ἔμειναν μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐν τῇ ξενιτείᾳ, ἀλλάξαντες τὴν ὑπηκοότητα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐν Καλύμνῳ ὑπάρχουσι πλείστοι Ἕλληνες, εἶτα δὲ καὶ Ρῶσοι, Γερμανοὶ, τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄλλοι πολῖται. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἔμποροι τῆς Καλύμνου ἔφερον τοὺς σπόγγους τῶν εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Ναυπλίου μέχρι τοῦ 1839, ἔκτοτε δὲ εἰς Σμύρνην καὶ Τεργέστην μέχρι τοῦ 1860. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τοῦτο πλείστοι διεσπάρησαν ἀνά τὰς χώρας τῆς Ευρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐν ἣ βιοῦσιν ἄνω τῶν τριακοσίων. Οἱ σπουδαιότεροι σπογγεμπορικοὶ οἴκοι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶναι κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τῶν πόλεων οἱ ἑξῆς: ἐν Βιέννῃ Θεμέλις Διαμαντῆς καὶ Γεώργιος Κουρεμέτης, ἐν Βρυξέλλαις Ἀδελφοὶ Ζερβοὶ, ἐν Λονδίῳ Ἀδελφοὶ Συμεῶν, ἐν Λιβόρνῳ Ἀδελφοὶ Τουλουμάροι, ἐν Λειψία Ἀντώνιος Μάγκος, ἐν Μεδρίτῃ Δημήτριος Ἀλεξιάδης, ἐν Μονάχῳ Θεμέλις Ζερβός, ἐν Μόσχῃ Γεώργιος Σκουμβουρδῆς, ἐν Πειραιεὶ Γεώργιος Πελεκᾶνος, ἐν Στοκχόλμῃ Θεοδωρίδης καὶ Τσάπος, ἐν Τεργέστῃ Θεόφιλος Κουτρούλης, ἐν Φραγκφούρτῃ ἐπὶ Μοίνου Ἀδελφοὶ Ἡλιάδης καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ.

Ἄλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Καλύμνου ἐπασχολοῦνται καὶ εἰς τὴν γεωργίαν, κηπουρικὴν καὶ κτηνοτροφίαν. Πρὸ ὀλίγων ἐτι ἐτῶν ἐκ Καλύμνου ἐξήγοντο σπόγγοι ἀξίας 2,000,000 φράγκων χρυσῶν κατ' ἔτος· τελευταίως δὲ ἤλαττώθη τὸ πασὸν τοῦτο ἐπαισθητῶς. Ἐκτὸς αὐτῶν ἐξάγονται ἐσπεροειδῆ σῦκκα καὶ μέλι, εἰσάγονται δὲ σχεδὸν πάντα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων καὶ πρὸς ἐμπόριον. Ἰδίως νῦν δετὰ σκάφανδρα καταστρέφουσι τὴν πρὶν ἀκμάτασαν σπογγαλιεῖαν, πτωχεύσαντες πλοίαρχοι καὶ ἄεργοι δῦται τρέπονται εἰς τὴν γεωργίαν. Αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι τοῦ χειμῶνος, δηλαδὴ ἡ ἀροτρίασις καὶ ἡ σπορὰ, ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, αἱ δὲ τοῦ

θέρους ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ κορασιῶν, διότι οἱ ἄνδρες πρὶν μὲν ἔλειπον ὀλοτελῶς, ἀπασχολούμενοι εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὴν σογγαλιεῖαν, νῦν δὲ δὲν συνείθισαν ἔτι εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῶν πραγμάτων. Σχεδὸν ἐκάστη οἰκογένεια καλλιεργεῖ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ οἴκου ὀλίγην κριθὴν, σπανιώτερον σῖτον, τὸ ἐπιλοιπον δὲ εἰσάγεται ἐν σχήματι κόκκων ἢ ἀλεύρων. Τὰ χωράφια κεῖνται συχνὰ πολὺ ὑψηλὰ παρ' ἀποτόμους πλευράς, κλημακηδὸν ἀναβαίνοντα, χωρὶς ἢ ἐπιμέλεια τῶν καλλιεργητῶν νὰ παραβλέπη ὀλίγα μέτρα τετραγωνικά χώματος καλλιεργησίμου.

Καλοὶ ἄγροὶ κριθῆς ὑπάρχουσιν οὐ μόνον εἰς ἐπίπεδα μέρη τῶν κοιλάδων, ἀλλὰ καὶ τινὰ ὀροπέδια τῆς βορείου καὶ νοτίου ὀροσειρᾶς, πρὸ πάντων ἐν τῷ Ἄργει καὶ ἐν τῷ ὁμόρῳ Βοθυνίῳ. Ἐκάστη οἰκογένεια καλλιεργοῦσα κριθὴν ἔχει τὸ μικρὸν στρογγύλον ἀλώνιον αὐτῆς ἐν τινι τῶν μικρῶν ἀγρῶν καὶ ἤδη περὶ τὰ μέσα μαίτου βλέπει τις τὰς γυναῖκας ἢ κορασίδας φερούσας τὴν χρυσὴν κριθὴν, ἣν ἔκοψαν διὰ τοῦ δρεπάνου, ἢ ἀπλῶς ἐξερρίζωσαν διὰ τῶν χειρῶν εἰς τὸ ἀλώνιον, ὅπου μικροὶ ἀλλ' εὐειδεῖς βόες χρησιμοποιούμενοι καὶ διὰ τὸ ἄροτρον ὡς καὶ ὄνοι ἀλωνίζουσι τοὺς στάχεις, ἐν ἔλλειψει δὲ τῶν ζώων, αἱ γυναῖκες κοπανίζουσι τὴν κριθὴν διὰ βάρους καμπύλου κοπάνου. Πρὸς καλλιέργειαν δὲ ἀγρῶν μεγαλειτέρων ἐκτάσεων, ἢ ἀπλῶς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονώσεως, σχηματίζονται συχνὰ συντροφίαι μεταξύ τῶν γυναικῶν καὶ κορασίδων. Αἱ εὐποροὶ ἢ νεωτερίζουσαι τῶν οἰκογενειῶν τῆς Ποθαίας ἀπέβαλον τὴν μικρὰν γεωργίαν ταύτην, μεταβαλοῦσαι τοὺς ἀγροὺς εἰς κήπους ἢ ἐνοικιάζουσαι αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ αἱ συκαῖ, αἱ φυτεῖαι καπνοῦ, οἱ ἀμπελῶνες, ὥσπερ καὶ αἱ κυφέλαι ἀπαιτοῦσιν οὐ μικρὰν ἐπιμέλειαν, καὶ ταῦτα πάλιν πρὸ πάντων ἐκ μέρους τῶν γερόντων καὶ τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰς συνήθεις ἐργασίας τῶν γυναικῶν καὶ κορασίδων ἀνήκει καὶ ἡ ὑδροφορία, τὸ ἄλεσμα διὰ τοῦ χειρομύλου καὶ ἡ συγκομιδὴ τῶν κλαδιῶν ἐκ τῶν ὀρέων διὰ τὸ μαγειρεῖον, τὸ πλύσιμον καὶ ἰδίως τὴν ἄρτοποιίαν, ἣτις γίνεται κατὰ πᾶν Σάββατον ἐν παράταις οἰκίαις κλιβάνοις.

Τὰ δημόσια πηγὰδια τῆς Ποθαίας καὶ τῆς Χώρας, ἰδίως

τῆς τελευταίας παρὰ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Χριστοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐν τῇ εἰς τὴν Ἐμπροσθινὴν ἀγούτῃ ὁδῷ, ζωογονοῦνται διαρκῶς ὑπὸ ὑδροφόρων γυναικῶν καὶ κορασιδῶν πάσης ἡλικίας, αἵτινες ἰστάμεναι ἐπὶ τῶν πλατέων χειλέων τῶν πηγαδίων συχνὰ ἀνά τρεῖς καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας ὁμοῦ συγχρόνως πληροῦσι τὰς μεγάλας πηλίνας στάμνας αὐτῶν, ἀντλοῦσαι τὸ ὕδωρ διὰ σιδηρῶν ἀντλιῶν, κρεμαμένων ἐκ μακροῦ σχοινίου, καὶ ἔπειτα βραδεῖ τῷ βήματι φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν. Πολὺ δυσκολωτέρα ὁμῶς ἐργασία εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν φρυγάνων καὶ κλαδιῶν, ἃ πολλαχοῦ αὐξάνουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐξ ὧν ἤθελον γείνει ταχέως δάστη, ἐὰν δὲν κατεστρέφοντο. Βλέποντες τὰς γυναῖκας καὶ κορασίδας ταύτας ἀνά δύο, τρεῖς καὶ πλείονας ἐπὶ τῶν δυσβάτων τούτων ἀτραπῶν κατερχομένας τῶν ὑψηλῶν ὁρέων, φερούσας ἐπὶ τοῦ αὐχένος καὶ ὑποστηρίζουσας ταῖς χερσὶ τὸ βαρὺ φορτίον, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θαυμάζωμεν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ καρτερίαν αὐτῶν. Οἱ κῆποι εὐρίσκονται εἰς τὰ βαθύτερα μέρη, ὅπου εὐκόλως εὐρίσκειται ὑπόγειον ὕδωρ, ὅπως ἐν Ποθιά ἐν τῇ Ἐμπροσθινῇ θέσει καὶ παρὰ τὴν Ρίνα ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαθέος. Ἡ ἀρδεύσις ἐκτελεῖται διὰ μηχανήματος, ὃ κινεῖ ἡμίονος. Τὰ προϊόντα τῶν κήπων τούτων εἶναι πρὸ πάντων ἐσπεροειδῆ. Ἄνευ τεχνικῆς ἀρδεύσεως εὐδοκίμοῦσιν αἱ βερικοκκαὶ, δαματηνέαι, ἀμυγδαλαὶ, ροδέαι, ὡσπερ καὶ ἰδίως αἱ συκαὶ καὶ ἐλαῖαι, οἱ ἀμπελώνες καὶ αἱ φυτεῖαι καπνοῦ. Ἡ κτηνοτροφία ἐνεργεῖται ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἐν Καλύμνῳ, καὶ περιορίζεται δὲ πλὴν τινῶν βοῶν, ὄνων καὶ χοίρων, εἰς πρόβατα καὶ αἰγας. Ἡ νῆτος νῦν ἀριθμεῖ πεντήκοντα περίπου ποιμενικὰς οἰκογενεῖας μετὰ 5000 προβάτων καὶ 3000 αἰγῶν, βοσκομένων ὑπὸ ποιμένων καὶ βοσκοπουλῶν ἐλευθέρως ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ τῶν ἐν ἀργίᾳ διατελούντων ἀγρῶν ἀντὶ μικροῦ φόρου, πληρονομένου εἰς τὸν δῆμον, ἡ δὲ νῆτος διατέμενεται διὰ τῆς μέσης ὁροσειρᾶς εἰς δύο ἡμίση, ὧν ἕκαστον ἀλληλοδιαδόχως καθ' ἕκαστον ἔτος χρησιμεῖ πρὸς σπορὰν ἢ βοσκήν, νεωστὶ δὲ σκέπτεται ἡ δημογεροντικὴ νὰ περιορίσῃ σημαντικῶς τὴν ἐλευθέραν βοσκήν ταύτην πρὸς ὄφελος τῆς γεωργίας.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν καὶ κορασίδων εἶναι ἀπλῆ, ἀλλ' ἰδιόρρυθμος καὶ γραφικὴ. Ὑπὲρ τὸ λευκὸν ὑποκάμισον, τὸ ὁποῖον αἱ κομφαὶ κρύπτουσι διὰ μισοφουστάνου χρωματιστοῦ μετὰ κεντημάτων, φορεῖται στενὸς χιτῶν βαθέος χρώματος, τὰ λεγόμενα καθάδια, ἔμπροσθεν ἀνοικτὸς, περιεζωσμένος ὑπὲρ τὴν ὄσφυν διὰ πλατείας μελαίνης ζώνης μετὰ μακρῶν θυσάνων, ἐνῶ μέλαν ἢ κίτρινον, ἐνίοτε δὲ καὶ λευκὸν μανδύλιον, τὸ λεγόμενον τσεμπέρι, προφυλάττει τὴν κεφαλὴν, ἧς αἱ τρίχες συνδέονται διὰ κοκκίνου κεφαλοδέματος, ὃ δὲ χιτῶν δεικνύει ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν μέχρι τοῦ γόνατος τομῆν, ὡς παρὰ ταῖς ἀρχαίαις Λακαίναϊς, διὰ τὴν μὴ ἐμποδίξῃ ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ ἐν τῇ πορείᾳ. Συνήθως αἱ γυναῖκες φοροῦσι πρὸς ταύτην τὴν ἐνδυμασίαν κίτρινα ὑποδήματα μετὰ ὑψηλὰ καλάμια κατὰ τῶν πετρῶν, θάμνων καὶ ἀκανθῶν, ὅπως οἱ ποιμένες, οἱ Κρήτες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται, τινὲς δὲ αὐτῶν βαδίζουσι καὶ ἀνυπόδητοι. Αὕτη ἡ παλαιὰ ἐνδυμασία ὑπέκει εἰς ἄλλην ἡμέρα, ἧς τὸ ἰδιάζον συνίσταται ἐν τῷ ὅτι ἀντὶ τῶν καθάδιων, τοῦ ἔμπροσθεν ἀνοικτοῦ χιτῶνος, φορεῖται τὸ φουστάνι μετὰ σούφρας ἀρχομένης πολὺ ὑψηλὰ, ἕνεκα δὲ τούτου λείπουσιν ἡ ζώνη καὶ τομαί. Τὰ διὰ τὴν νεωτέραν ἐνδυμασίαν ταύτην ἀρμόδια ὑποδήματα εἶναι τὰ λεγόμενα σκαφόνια μαῦρα καὶ κοντά. Ἀλεξήλια, χειρόκτια καὶ ὀλίαν εὐμετάβλητος συρμὸς τῶν Παρισίων δὲν ἐπεξέτειναν ἔτι τὸ διὰ τὰ βαλάντια τῶν ἀνδρῶν τὸσον δυσβάστακτον βᾶρος εἰς τὰς Ἀμαζόνας τῆς Καλύμνου.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν εἶναι μᾶλλον ποικίλη, ὅπως πρέπει καὶ τὸ περιμένωμεν, ἀφοῦ ἡ νῆσος ἀναδεικνύει παρὰ τὸν συντηρητικώτατον ποιμένα, τὸν τολμηρὸν θαλασσοπόρον καὶ δύτην, τὸν κομφὸν μεγαλέμπορον τῶν πρωτευουσῶν τῆς Ἑσπερίας. Μεταξὺ τῶν πλοίαρχων καὶ δουτῶν δὲν εἶναι σπάνιοι ἄνδρες ὠραῖοι καὶ ἐλευθέριοι τοὺς τρόπους, ἀκούραστοι δὲ οὐ μόνον εἰς τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς διασκεδάσεις, εἰς τραγούδια, παιγνίδια καὶ χορόν. Ἡ χειμερινὴ ἐνδυμασία τῶν ποιμένων κατασκευάζεται ἐκ χονδροῦ φαιοῦ μαλλίνου ὑφάσματος, συνίσταται δὲ ἐκ βρακίου, γελεκίου, σκούφου καὶ ὑψηλῶν κιτρίνων

ὑποδημάτων· μακρὰ δὲ ποιμενικὴ ράβδος μετὰ σιδηροῦ ἀγκιστρίου εἶναι ἢ ἀχώριστος σύντροφος αὐτοῦ, ὡς περ καὶ σακκούλα ἐκ τοῦ δέρματος νεογνῶν αἰγῶς διὰ τὸν καπνόν. Τὸ θέρος φοροῦσι τὰ αὐτὰ φορέματα μόνον ἐκ βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ψάθινον πῖλον. Ἡ ἐνδυμασία τῶν δυτῶν εἶναι, πρὸ πάντων εἰς τὰς ἐορτάς, ζωγραφικὴ καὶ κομψή, συνισταμένη ἐκ κεντητοῦ καὶ ἐπὶ τῶν νώτων περιπλοκάδην δεδεμένου γελεικίου ἐπὶ τοῦ παλλεύκου ὑποκαμίσου, μαύρων ἢ κυανῶν στιλπνῶν βρακίων, καλτσῶν διαφόρων χρωμάτων, μαύρων σκαφονίων καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους ψαθίνου πύλου ἢ κούκου, ἐκ γούνων· τὸ πρὶν κόκκινον φέσιον μετὰ μαύρου ἢ κυανοῦ θυσάνου ἔγεινεν ἤδη σπάνιον. Συχνὰ βλέπομεν τοὺς ψαθίνους πύλους τῆς Φλωρεντίας, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ρωσικὴν κασκέταν, φερομένην ὑπὸ τῶν εἰς Ρωσίαν μεταβαίνόντων, τῶν κοινῶς Ρώσιων λεγομένων.

Ὡς εἰς τὰ πλεῖστα ἄλλα μέρη, τὰ κατοικούμενα ὑπὸ ὀρθοδόξων, καὶ ἐν τῇ Καλύμνῳ ὑπάρχει ἀρχαίῳθεν τὸ ἔθιμον, ὅτι οἱ γονεῖς, ἀδελφοὶ καὶ στενωτέροι συγγενεῖς φροντίζουσι περὶ τῆς ὑπανδρείας τῶν κορασίδων, προικίζοντες αὐτάς ἐν καλῇ ὥρᾳ, καὶ πρὸ πάντων κατασκευάζοντες διὰ τὸ μέλλον ζεῦθος οἰκίαν. Καὶ ἡ πενεστέρα οἰκογένεια καταβάλλει τὴν δέουσαν φροντίδα, ὅπως αἱ θυγατέρες αὐτῆς μὴ ὑπηρετῶσιν ἐν ξέναις οἰκίαις, ὡς ὑπηρέτριαι, ἀλλ' ἐργάζωνται ἐν τῇ ἰδίᾳ μέχρι τῆς ὑπανδρείας. Μόνον τελευταίως ἡ διαφορὰ τῶν περιουσιῶν ἐπήνεγκεν εἰς τὸν κανόνα τοῦτον ὀλίγας ἐξαιρέσεις. Οἱ γάμοι, παρρατεινόμενοι ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἐορτάζονται πλουσιοπαρόχως ὑπὸ πυκνὴν συρροὴν συγγενῶν καὶ φίλων, ἐλευθέρως ζητούντων καὶ διατασσόντων ὅσα ἐπιθυμοῦσι· τότε ψάλλονται ᾠδαί, χορεύονται οἱ ἐγχώριοι χοροὶ μετὰ χάριτος καὶ ἀκουρασίας, ἐν οἷς πρωταγωνιστεῖ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ χοροῦ χορεύων.

Ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῆς ἐορτῆς τῆς Ἐπιφανείας καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀπόκρεων, εἰς τὸ Πάσχα καὶ ἄλλας θρησκευτικὰς ἐορτάς ἐπίσης ψάλλουσι καὶ χορεύουσιν ἢ ἀληθέστερον ἔψαλλον καὶ ἐχόρευον, διότι ἡ κακουχία τῶν τελευ-

ταίων ἐτῶν πνίγει τὴν ὄρεξιν τῶν διασκεδάσεων. Ἰδίως ἀξίαι προσοχῆς εἶναι τινες αὐτοσχεδιάστοι ἐρωταποκρίσεις κατὰ διαφόρους σκοποὺς ὑπὸ τὸν ἥχρον τοῦ ἀσκαύλου, τῆς λύρας καὶ τοῦ βιολίου· ἐορτάζονται δὲ καὶ πανηγύρεις ἔξω τῶν δύο πόλεων, ἰδίως ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τῆ ὁμωνύμῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Πατέλλας, ἢ τῆς Παναγίας Γαλατιανῆς ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους καὶ ἐν τῷ μετοχίῳ τῶν Ἀργινωτῶν. Κατὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον συρρέει πληθυσμὸς πολὺς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Βαθέος ἐπὶ τῶν μόλις ἐπιστρεψάντων ἐκ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀλλαχόθεν πλοίων, ὅπως παραδίδηται δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν ἐλαιῶν. Αἱ περισσότεραι οἰκογένειαι συνείθισαν νὰ μένωσιν εἰς τὰ χωράφια αὐτῶν τὸν καιρὸν τῆς συγκομιδῆς τῶν σύκων καὶ τοῦ τρυγητοῦ ἐν καλύβαις ἐκ φυλλωμάτων τῆς ροδοδάφνης, αἵτινες βαθμηδὸν ἀντικαθίστανται ὑπὸ λιθοκίστων οἰκιῶν καὶ ἐπαύλειων, ὧν ἡ ὠραιότερα ἐν μαγευτικῇ θέσει ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Πατέλλας ἀνήκει εἰς τὸν ὑποπρόξενον τῆς Ἑλλάδος Νικόλαον Συμεῶν. Εἷς τινὰς τῶν προϋχόντων ὁμοῦς δὲν ἤρκεσαν τὰ ἐν τῇ νήσῳ κτήματα καὶ διὰ τοῦτο ἠγόρασαν σημαντικὰ γαίαι ἐν τῇ ἀντικρῷ χερσονήσῳ τῆς Καρίας μεταξὺ Μύνδου καὶ Ἀλικαρνασσοῦ, ὡς οἱ Ἀδελφοὶ Ὀλυμπίται καὶ Ἀδελφοὶ Μαγκλή.

Προΐστανται τῆς νήσου ἐκ μέρους τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἷς καίμακάμης, ἐκ μέρους δὲ τοῦ πληθυσμοῦ εἷς δήμαρχος καὶ εἷς ταμίας, οἱ λεγόμενοι δημογέροντες, μετὰ ὀκτῶ συμβούλων, ἐκλεγόμενοι ἐτησίως περὶ τὰ Χριστούγεννα διὰ γενικῆς ψηφοφορίας. Εἰς τὸν δήμαρχον τοῦ ἔτους 1894 κ. Μιχαὴλ Μαγκλήν, ὅστις τυγχάνει καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς, ἀνήκει ἡ πρωτοβουλία νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ τὴν κατάργησιν τῶν τόσοσιν βλαβερῶν σκαφάνδων, ὃ δὲ νῦν δήμαρχος κ. Θέμελις Ὀλυμπίτης ὑποστηρίζει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μετὰ οὐκ ὀλιγωτέρου πατριωτικοῦ ζήλου. Τὰ ἔσοδα τοῦ δήμου τῶν Καλυμνίων ἀνέρχονται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 60,000 φράγκα χρυσᾶ ἐτησίως, πηγαῖοσι δὲ ἐκ τοῦ φιλανθρωπικοῦ δικαιώματος τῶν εἰσα-

γομένων σπόγγων και άλλων ἐμπορευμάτων, τῆς δεκάτης τῶν προϊόντων τῆς γῆς και τῶν ποιμνίων, ἅτινα ἀναλίσκονται εἰς τὸν πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν φόρον, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς διατήρησιν τριῶν δημοσίων ἰατρῶν, δύο δημοσίων φαρμακείων και διαφόρων ὑπαλλήλων τῆς δημογεροντίας.

Ὅπως ἡδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Καλυμνίων, οὗτοι ἐν τῷ βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι μιᾶς γενεᾶς ἢ τῶν τελευταίων 33 ἐτῶν παρήγαγον ἀναλόγως μέγαν ἀριθμὸν πεπαιδευμένων και ἱκανῶν ἀνδρῶν· Ἡ Κάλυμνος ἀνέδειξε πλὴν πολλῶν ἱερέων και ἱερομονάχων ἐντὸς και ἔξω τῆς νήσου τὸν πρὸ ἐτῶν μεταστάντα πρὸς Κύριον μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον Μαζόρον, τοὺς ἐν Ἀθήναις συνοδικούς ἐπισκόπους Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιον Κασσάρην και Θαυμακοῦ Μισαήλ Πατέλλην, τοὺς ἀρχιμανδρίτας Νικηφόρον Ζερβὸν ἐν Λίβερπουλ, Σερραφεῖμ Σκαρούλην και Μισαήλ Παραβάτην ἐν Κωνσταντινουπόλει και Ἀμβρόσιον Τσάππον ἐν Τρικκάλοις, τὸν ἡγούμενον Γεθσημανῆς Βασίλειον Λουλουδιᾶν ἐν Ἱεροσολύμοις και ἄλλους ἀλλαχοῦ. Προΐσταται δὲ νῦν τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἐν τῇ νήσῳ ὁ Πανιερώτατος μητροπολίτης Σωφρόνιος, ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, διάδοχος τοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀναρρηθέντος Ἀνθίμου ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ, ὁ και χειροτονήσας Ἀνθιμον τὸν Ζ' ἱεροδιάκονον.

Ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κλάδῳ δὲ ἐξεῖχον και ἐξέχουσιν ὁ πρὸ πολλοῦ ἀποβιώσας ἱερομόναχος Ἰεζεκιήλ Παπουτσίνης, ὁ μετὰ τοῦ ἤδη μνησθέντος μακαρίτου Νομικοῦ Καλαβροῦ ἀναζωπυρήσας ἐν τῇ γενετείρᾳ νήσῳ τὰ φῶτα τῆς παιδείας, ὁ ἐν Καλύμνῳ σχολάρχης κ. Νικόλαος Καλαβρός, ὁ ἐν Λέρῳ σχολάρχης κ. Ἰωάννης Ἀμηςλᾶς, ὁ φυσιοδίφης κ. Νικόλαος Γαλανὸς και ἄλλοι. Ἐνῶ δὲ πρὸ τριακονταετίας ἢ Κάλυμνος ἠναγκάσθη νὰ προσκαλέσῃ ἐκ Θηβῶν τὸν τότε νεαρὸν ἰατρὸν, νῦν δὲ γνωστὸν καθηγητὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου κ. Δημήτριον Κόνσολαν, ὡς μὴ ἔχουσα ἴδιον, ἔκτοτε παρήγαγε 22 ἰατροὺς, ὧν σχεδὸν ὅλοι ἐσπούδασαν ἐν Μονπελιέ ἢ Παρισίοις και ἔξ ὧν ἀναφέρω μόνον ὀλίγους τινὰς δρῶντας μακρὰν τῆς γενετείρας νήσου, τὸν ὑφηγη-

τὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου κ. Ἀντώνιον Κινδύνην, τὸν κ. Ἀριστείδην Σβῦνον ἐν Σμύρῃ, τὸν κ. Σπυρίδωνα Καρaboκυρὸν ἐν Ρόδῳ. Ἐκ τῶν νομικῶν ἀναφέρω μόνον τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει διακεκριμένους δικηγόρους κ. Μιλτιάδην Καρaboκυρὸν καὶ κ. Ἰπποκράτην Ταυλάριον, ὅστις καὶ ὑπῆρξεν ἐν διαφόροις μεγαλοπόλεσιν ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὀθωμ. κράτους. Ὡς ρήτωρ καὶ συγγραφεὺς ἀνεδείχθη ὁ κ. Μιχαὴλ Γαλανός, νῦν διευθυντὴς τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐν Ἀθήναις, ὡς ἀρχαιοδίφης ὁ κ. Ἰωάννης Καλλισπέρης. Ὡς ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διέπρεψεν ὁ κατὰ τὸ 1891 ἐν Ἀθήναις ἀποβιώσας Νικόλαος Καλλισπέρης, τῶν τέκνων τοῦ ὁποίου ὁ μὲν υἱὸς Γεώργιος διακρίνεται ὡς δικηγόρος, ἡ δὲ πρεσβυτέρα θυγάτηρ Σεβαστὴ ὡς φιλόλογος, ἡ δὲ νεωτέρα Ἐρατμία ὡς καλλιτέχνης ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου. Περὶ δὲ τῶν ζωγράφων ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν τῷ δέοντι τόπῳ.

Ἡ Κάλυμνος οὐ μόνον στέλλει τοὺς νεανίας καὶ ἄνδρας αὐτῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς ἀπόκτησιν χρημάτων καὶ παιδείας, ἀλλ' ἀνέωξε καὶ στάδιον εὐρὺ ἐργασίας διὰ πολλοὺς ξένους. Οὕτως ἐγκατέστησαν ἐν τῇ φιλοξένῳ νήσῳ ταύτῃ πολλοὶ Κρήτες, Λάκωνες, Κυνοῦριες καὶ νησιῶται τοῦ Αἰγαίου ὡς μικρέμποροι καὶ τεχνίται, ἐκ τῶν νησιωτῶν δὲ οἱ Καρπάθιοι ἀπασχολοῦνται ἀποκλειστικῶς ὡς κτίσται, οἱ δὲ Σιφναῖοι ὡς ναυπηγοὶ, οἱ δὲ Πάτμιοι ὡς ἀγωγιάται. Ἡ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἶναι ἀρκούντως καλὴ, ἀρ' οὐ καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα τετράκις καὶ πεντάκις προσεγγίζουσιν ἀτμόπλοια τῶν γραμμῶν Σμύρνης, Μερσίνης καὶ Σμύρνης-Κάστου, ἀνήκοντα εἰς τρεῖς ἐταιρίας, ὧν ἡ ἔδρα εἶναι ἡ θελεκτικὴ πρωτεύουσα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μετὰ λύπης ὅμως ἀκούω, ὅτι τὰ ὠραῖα καὶ μεγάλα ἀτμόπλοια τῆς ἀτμοπλοίας Ἀρχιπελάγους τοῦ κ. Χαδζῆ Δαοῦτ Φαρκούχ δὲν προσεγγίζουσι πλέον εἰς Κάλυμνον. Ἐκ ξένων δυνάμεων ἀντιπροσώπευεται μόνον τὸ γείτον βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ προξενικοῦ πράκτορος, τοῦ κ. Νικολάου Συμεῶν. Τηλέγραφος δὲ, λέσχη, βιβλιοπωλεῖον καὶ φωτισμὸς τῶν ὁδῶν δυστυχῶς λείπουσιν εἰσέτι.

Οἱ σπουδαιότεροι Εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὴν Κάλυμνον, εἶναι ἐν χρονολογικῇ σειρᾷ οἱ ἑξῆς· ὁ ἐκ Φλωρεντίας ἱερομόναχος Χριστόφορος Βουνδελμόντε τῷ 1422, ὁ γερμανὸς ἀρχαιολόγος Λουδοβίκος Ρόος τῷ 1843, οἱ Ἕλλησι ἀρχαιολόγοι Κάρολος Νέντου τῷ 1854 καὶ 1855, ὁ καὶ ἐκτελέσας σπουδαίως ἀνασκαφάς, καὶ Γουλιέλμος Πάρον τῷ 1885 καὶ ἔκτοτε ἐπανειλημμένως, ὁ καὶ συζευχθεὶς τῇ Καλυμνίᾳ δεσποινίδι Εἰρήνῃ Ὀλυμπίτῃ, ἀνεψιᾷ τοῦ νῦν δημαρχεύοντος κ. Θεμέλι Ὀλυμπίτῃ, ὁ γερμανὸς βυζαντιολόγος Κάρολος Κρουμβάχερ τῷ 1886, ὁ ἰταλὸς φυσιοδίφης Ἐκτωρ Ρεγάλια τῷ 1888 καὶ σχεδὸν συγχρόνως αὐτῷ οἱ γάλλοι ἀρχαιολόγοι Δυβοά καὶ Βεράρ, οἵς ἠκολούθησε τὸ 1892 ὁ συγγραφεὺς τὴν σκιαγραφίαν ταύτην.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

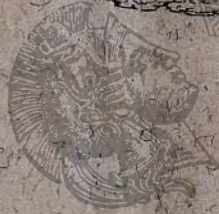

007000023425

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

АКАДЕМИЯ